Delavska enotnost

Glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 10. avgusta 1990
številka 33, letnik 49, cena 9 dinarjev

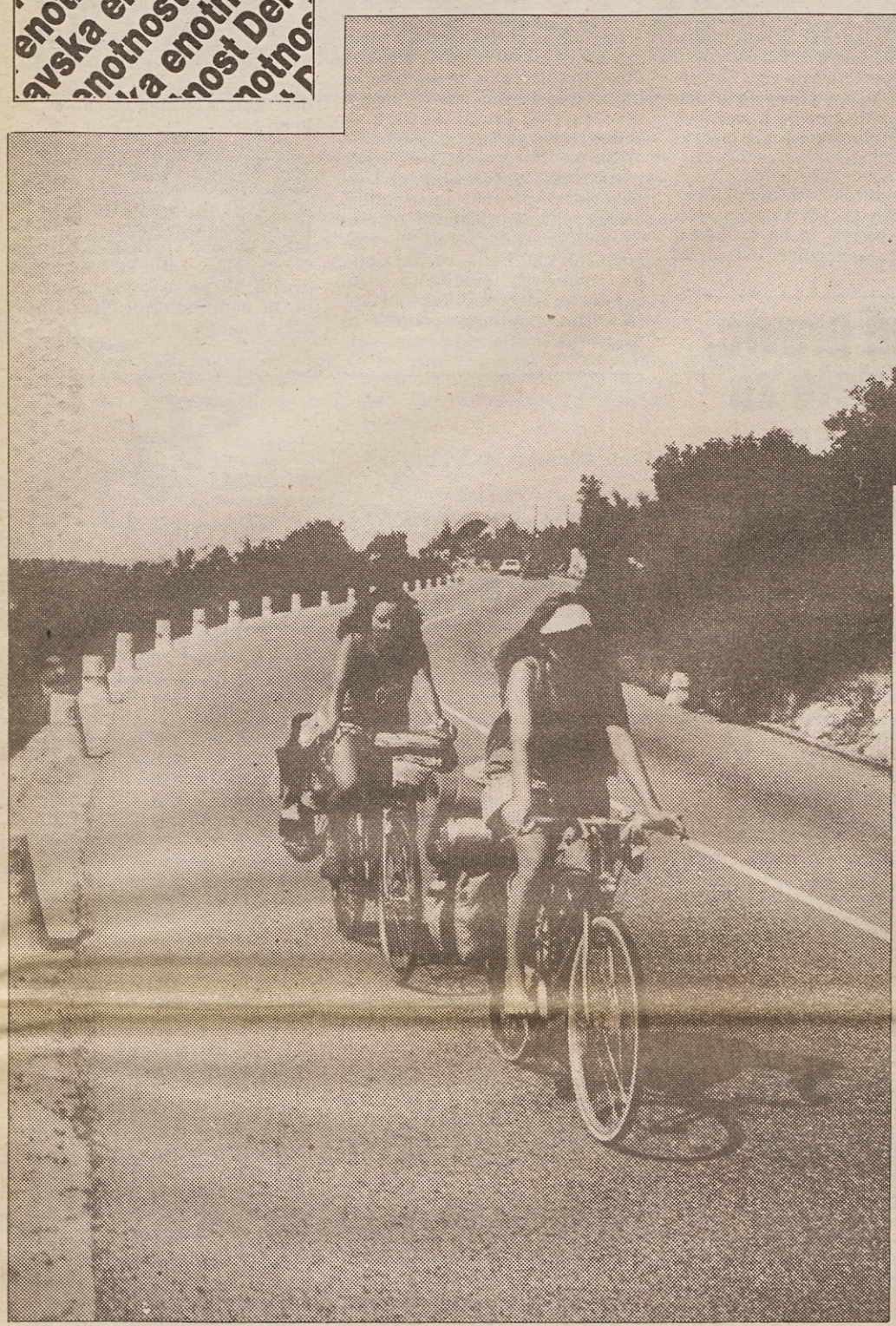

(Ne)izkoriščene turistične zmogljivosti

Feragosto v Italiji naj bi vsaj malce popravil našo letošnjo turistično bilanco. A je najbrž ne bo, saj ni ne duha ne sluha o predvidenem navalu gostov. Na začetku avgusta, ko na naši obali naj ne bi bilo praznega prostora pod vročim soncem, smo gostili za celih **17 odstotkov manj tujih** in za sindikat **desetino manj domačih turistov**. Iz Zahodne Evrope pa prihajajo vesti o številnih odpovedih skupinskih aranžmajev. Pred vrati je torej bolj klavrn konec poletja ali, kot nekateri pravijo – **brodolom našega turističnega gospodarsta**.

Med tistimi, ki so letos potegnili najkrajši konec, so tudi **sindikalni počitniški domovi**. Beležijo namreč kar za 37,8 odstotka manj gostov kot lani. Svetlo izjemo predstavljajo nekatere **počitniške skupnosti** in tudi tisti sindikalni domovi, ki imajo **posluh za potrebe in želje** svojih gostov. Več o teh »belih vranah«, ki se kljub splošni krizi ne morejo pritoževati zaradi neizkoriščenih zmogljivosti, pa to pot na 8. strani Delavske enotnosti.

A. U.

Če vprašate mene

Na neumnost in razbojništva stare oblasti sem se vedno odzival z mešanico začudenja in ogorčenosti. Na začetku, se mi zdi, je prevladovalo čudenje, ki se je z zorenjem vse bolj spreminjalo v uporno jezo.

Ničkolikokrat sem v teh letih mislil, ko sem spremljal kadrovska kolobarjenja, da je vsakokratno vodstvo slaboumno in dotlej zagotovo najslabše, in da gre poslej lahko samo na bolje. Pa me je življenje vedno demantiralo.

Vem, da sem v času agonije starih oblastnikov pred kakšnim letom prišel do dokončnega spoznanja, da slabše preprosto ne more biti, zato je pač vseeno, kaj se bo zgodilo, da se le vodilni ljudje zamenjajo. Stara kadrovska politika je s svojo negativno selekcijo pač stvari pripeljala do absurda v mrtvi kot.

Tako sem dočakal ljudi z novimi imeni. Nekaterih sem bil vesel, za druge presenečen, pri večini pa na preži.

Prežal sem na dobro in se bal slabega. Prežal pa sem tudi na slabo in upal na dobro. Ne na tehtnico, na navaden listek sem si začel pisati dobro in zlo. In ko ga sedaj prebiram, sem v zadregi. Pa ne zato, ker ne bi bilo dobrega ali zlega, temveč zato, ker ne znam prav presoditi, kaj kam spada. Sprava, grobišča, spoštovanje vseh mrtvih in še kaj – to že. Toda morda sem po krivem stlačil na negativno stran objestno in primitivno ravnanje dr. Pirnata, bolne ambicije ministrskih gospa, divje povečanje plač novim administratorjem, nastop narodovih predhodnikov in vodnikov na ustanovnem sestanku zbora kulturnih delavcev, ogrožanje družbenih dejavnosti, skokovito povečevanje števila brezposelnih. Kam naj vtaknem po dva mercedesa za enega predsednika, nenehna Ruplova, Peterletova in še druga potovanja, dr. Bučarja polomljeno in žaljivo italijanščino na 3. italijanski televizijski mreži ob obisku pri zamejcih, vajensko kadrovsko politiko v sodstvu in še kje, zaostrovanje že tako katastrofalnega socialnega položaja slovenskega delavca. Zmeden sem ob dejstvu, da je v tem kratkem času bilo več paradržavnih maš kot zasedanj parlamenta, da je v evidencah ministrstva za pravosodje Ivan Borštner še vedno obravnavan kot zapornik, da nam skuša dr. Pučnik podtakniti nesocialistično naravo slovenske socialne demokracije, da je Peterletov varovanec Jože Vidmar, direktor Mercator Investe, tri mesece obračal regres svojih delavcev na svoji osebni hranilni knjižici, itd., itd.

Če vprašate mene, kam vse to spada, moram priznati, da še označujem. Omahujem in začenjam razumeti politiko, ki morebiti res ni kurba, kot pravi Jože Smole, so pa zato politiki zvodniki. Drugo z drugim gre vendarle za kurbarijo.

Začenjam razumeti, da je vse to, kar se dogaja, morda dobro in edino mogoče. Dobro, ker nam bo pomagalo pri streznitvi že na začetku vladavine krščanske socialne demokracije, in edino mogoče zato, ker tokratni politiki niso nori in prav dobro vedo, da bodo na oblasti en sam mandat, saj bomo volilci ob prihodnjih volitvah imeli preveč vprašanj brez odgovora.

Časa je torej malo, zato se je treba spustiti z vajeti, poskrbeti zase – potem pa je koncentracija neumnosti pač tolikšna.

Pa sem res bil prepričan, da slabših oblastnikov ne more biti. Če vprašate mene, se zelo bojim, da me življenje znova postavlja na laž. (Tisto, da se bojim, ni fraza. Čisto zares mi ni do tega.)

Doro Hvalica

Zveze še ni

Svet Svobodnih sindikatov Slovenije je za 10. september razglasil splošno stavko. Od skupščine in izvršnega sveta je zahteval odgovore na vprašanja, ki jih v zvezi s svojim položajem postavljajo delavci.

Sklep o pripravah na splošno stavko ni nastal čez noč in zaradi političnih muh sindikalnega vrha ali prišepetavanja iz opozicije. Je posledica neuresničenih, že večkrat javno postavljenih zahtev Svobodnih sindikatov in tudi neuspešnih opozorilnih stavk v posameznih dejavnostih. Je tudi javni protest proti vsem tistim, ki v bistvu ignorirajo Svobodne sindikate in poskušajo omogočiti njegove, za delavce najbolj nujne akcije, denimo, registracijo splošne kolektivne pogodbe, začetek pogajanj za podpis pogodb v družbenih dejavnostih, moratorij za stečaje in zmanjšanje obremenitev gospodarstva.

Gmotni položaj delavstva se nenehno slabša in vlada nam tudi še ni predstavila novih socialnih programov. Katastrofa v gospodarstvu kaže, da neugodni tokovi še niso ustavljeni, in da se nam lahko obeta še nadaljnje slabšanje rezultatov gospodarstva in s tem ogrožanje že zelo slabega položaja delavcev. To najbolje dokazuje gibanje cen hrane in naraščanje stroškov bivanja. Oboje prerašča cene v razviti Evropi, naše plače pa znašajo le petino ali v najboljšem primeru tretjino tistega, kar dobijo delavci v Nemčiji, Avstriji in Italiji. Ob opuščanju nedonosne proizvodnje, s čimer se v bistvu opravljata socialistična in humana pravica do polne zaposlenosti vseh, za delo sposobnih, nam grozi, da bomo imeli do konca let 1990 več kot sto tisoč ljudi na zavodih za zaposlovenje in večina med njimi ne bo dobila novih možnosti za produktivno zaposlitev.

Funkcionarji v parlamentu in ministri so odšli na dopuste šele prve dni avgusta, zato je zelo malo možnosti, da bodo Svobodni sindikati dobili odgovore na svoje zahteve do predvidenega roka, to je do 20. avgusta. To tudi pomeni, da ni možnosti za pogajanja, ki bi pred 10. septembrom lahko uskladila najbolj nasprotne poglede, kar seveda pomeni, da se stavki ne bomo mogli izogniti.

Glede na to, da za Slovenijo ne velja, da delavci nočejo delati in da bi radi le politizirali, kot poročajo dopisniki iz Romunije, velja le to, da bomo stavkali tudi zato, da bi dobili delo in da bi z zaslužkom preživeli sedanjo krizo in čez čas začeli s tem boljše živeti. V javnosti so se že pojavile kritike na račun Svobodnih sindikatov in tudi nasveti delavcem, naj ne stavkajo, češ da bodo tako še bolj ogrozili možnosti za preživetje.

Kljub temu da funkcionarji in zagovorniki Demosa pozivajo k podpori vladi, pa je le treba vedeti, da miloščine, ki jih zdaj dobivajo delavci, in nerazpoloženje ter prestrašenost ljudi tudi vplivajo na trdnost oblasti, ki ne more biti odvisna le od glasovalnega stroja koalicije desnih strank v parlamentu republike Slovenije.

Franček Kavčič

Pripravlja: Damjan Križnik

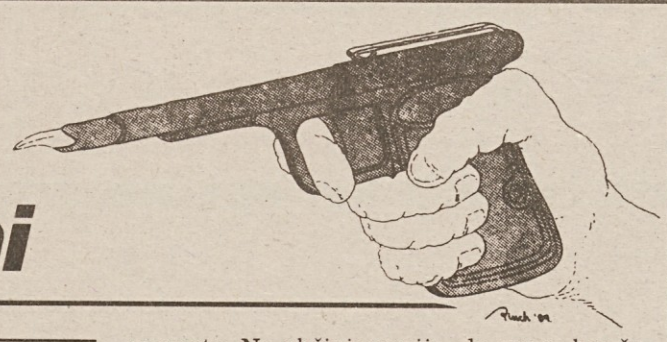

med nami

Najlepše je biti doma?

Konferenca ZSSS v **Železarni Ravne** se je v sredo, ko se je malce ohladilo, lotila ta čas najbolj vroče teme v podjetju – prisilnih dopustov, ki čakajo delavce v začetku septembra. Kot poroča Delo, so sindikalisti od vodstva podjetja zahtevali, naj delavce natančno seznani z vsemi ukrepi za izboljšanje poslovanja in pravočasno pove, koliko zaposlenih in iz katerih obratov bo moralo ostati doma. Železarniški sindikat se tudi ni strinjal s predlaganim ukrepom, da delavci, ki so letni dopust že prej načrtovali septembra ali oktobra, tega ne bi mogli izrabiti oziroma bi ga morali zamenjati s prisilnim. Sindikalni aktivisti, ki sicer razumejo težave, v kakršne je zašla železarna, so obenem dodali, da bo poslovodni odbor le moral odgovarjati za svoje ravnanje, če tudi ti ukrepi ne bodo prinesli nikakršnega izboljšanja. Prihodnji teden bo o položaju v Železarni Ravne razpravljal tudi delavski svet. Glavna tema: poslovni rezultati in prisilni dopusti.

So pa res narobe časi. Včasih smo peli »najlepše je biti doma«, danes se pa ob tem stihu kar zgrozimo...

Zgodovinski oglas

Oglas, kakršen na Slovenskem bržčas od Trubarja sem še nikoli ni bil objavljen, smo prebrali v zadnji številki Dolenjskega lista. Ker gre torej za zgodovinski dogodek, ga bomo kar citirali:

»Sindikalna organizacija DO Novoles, n. sol. o, 68.351 Straža, Na žago 6, razpisuje dela in naloge – 4-letni mandat – PREDSEDNIKA SINDIKATA NOVOLES. Pogoji: višješolska izobrazba, ekonomske, pravne, upravne ali sorodne smeri; 5 let delovnih izkušenj v sindikalnem ali sorodnem delu.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj kandidati pošljejo v zaprtih kuvertah z oznako »razpis – sindikat« v roku 8 dni po objavi razpisa...«

V razpisu sicer ne piše, kakšne barve naj bo kandidat – ali svobodne ali neodvisne – vsekakor pa bo izbranec edinstveni primerek v zgodovini delavskega gibanja na Slovenskem.

Avtobus bo, ne bo, bo, ne bo...

Ali bodo iz Primskovega, Gradišča in drugih krajev s tega hribovitega območja **litijske občine** morali od jeseni naprej delavci hoditi peš na delo v dolino? To vprašanje že lep čas mori tukajšnje domačine, vendar pravega odgovora vsaj za zdaj ne pove še nihče.

Prvo znamenje, da bi delavski avtobusi lahko nehali voziti prebivalce s planin v dolino, so bile letošnje odločitve nekaterih litijskih podjetij, da bodo prenehala plačevati vozovnice svojim delavcem. Sklepe so začela podjetja tudi nemudoma izvajati in tako zdaj Primskovčani in drugi, ki vstopajo na omenjene avtobuse, karte plačujejo sami. No, do sem bi še nekako šlo. Toda dejanskih in vsaj morebitnih potnikov je na omenjeni progi premalo, da bi se jih Integralu splačalo prevažati. Tu pa se začnejo težave. »Če ima interes za progo neka občina, bo morala prevoze tudi plačati,« pravi Viktor Hribar, v Integralu direktor Sapa-Medkrajevnega potniškega prometa. Na občini pravijo, da proga bo; če ne z Integralom, pa s kakšnim zasebnikom. V Predilnici Litija, kjer je največ zaposlenih s Primskovega, pa kategorično vztrajajo pri sklepu, da voženj ne bodo financirali. Pa smo tam.

Planinarjenje je že lepa, predvsem pa za zdravje koristna reč. O tem ni dvoma. Je pa vprašanje, kako se taka rekreacija prileže po napornem delavniku – in ob vsakem vremenu...

Savinja se segreva v Nazarjih

»Tudi mi smo člani sindikata, torej mora sindikat zastopati tudi naše interese, ne le interesov drugih.« To sta za Novi tednik izjavila dva člana poslovodnega odbora, ki sta prejšnji teden dobila nezaupnico delavcev **Glina (Nazarje).** Med zahtevami, ki jih je postavil stavkovni odbor v Glinu, je bila tudi ta, da skupščina v podjetju od avgusta dalje ne potrdi članov poslovodnega odbora, ki so pristojni za kadrovske zadeve, trženje in tehnologijo.

Na petkovem sestanku, ki so ga sklicali zaradi pritožb vodilnih delavcev in na katerem so bili poleg predstavnikov iz Glina tudi družbeni pravobranilec in sekretar občinskega sveta ZSSS Mozirje, pa so ugotovili, da je bila pritožba neutemeljena. Sindikat je odgovoren članstvu, ne pa posameznikom. Družbeni pravobranilec pa je tudi ugotovil, da v Glinu vlada »brezvladje«, saj so člane poslovodnega odbora potrdili lani decembra za pol leta, kar pa je že junija poteklo.

Še nekaj drugih zahtev Glinovih delavcev: zmanjšati je treba režijo; razmerje med najvišjo in najnižjo plačo mora biti 4:1; delavske plače morajo biti skladne s sindikalno listo. Stavkovni odbor bo deloval tako dolgo, dokler ne bodo uresničili zahtev njihovih delavcev.

Ker je vroče tudi na sosednjem, Elkrojevem dvorišču, lahko sodimo, da se Savinja segreva v – Nazarjih...

Bo bosenski lonec slastnejši?

Za konec pa še pogled čez Kolpo:

Predstavniki samostojnih sindikatov **Bosne in Hercegovine** ter republiške gospodarske zbornice so v sredo v Sarajevu podpisali splošno kolektivno pogodbo, ki določa pravice in dolžnosti delavcev in delodajalcev.

Najnižja cena za nekvalificirano delo je po tej pogodbi 2.750 dinarjev na mesec. Kot poroča Tanjug, je osnovna plača delavcev oblikovana na podlagi zapletenosti, odgovornosti, težavnosti in delovnih razmer, delovna mesta pa so razvrščena v osem kategorij. Podjetja, ki zaradi gospodarskih težav ne morejo zagotoviti plač po kolektivni pogodbi, imajo pa programe konsolidacije, se lahko z delavci dogovorijo tudi za manjše plače v času izpolnjevanja programa konsolidacije. Sindikat in poslovodni organ določata odstotek odstopanja najnižje plače in čas njenega trajanja, vendar najnižja plača ne sme biti manjša za več kot 20 odstotkov od predvidenih 2.750 dinarjev.

Bog ve, ali bo ta »začimba« napravila bosenski lonec bolj slastnega ali ne...

Na Gorenjskem ni miru

Veriga se počasi trga

Ali lahko uspešno posluje podjetje, ki v prvem polletju izdela za približno 1.360.000 kg izdelkov manj kot v enakem obdobju lani, pri tem pa so stroški skoraj nezmanjšani? Ali pa proda za nekaj več kot 8 milijonov dinarjev manj kot lani? Ali pa ustvari v tem kratkem času kar 18 milijonov izgube, kar z lansko izgubo pomeni kar 22 milijonov dinarjev težko obremenitev? Seveda ne! Zato je položaj v Verigi Lesce vsak dan bolj napet in grožnja s stečajem visi nad njihovo glavo kot meč, ki je čedalje bliže.

To je zdramilo tudi sindikat podjetja, ki se je, kot kaže, zavedel posledic stečaja, ki bo ob takem poslovanju neizogiben. Ustanovili so stavkovni odbor, ki je imel 7. avgusta že drugo sejo, na kateri so dokončno oblikovali zahteve do vodstva podjetja in začrtali nadaljnje delo odbora. Tako so postavili 8 zahtev: izplačilo osebnega dohodka za julij v višini povprečja slovenskega gospodarstva. Ta znaša za prvih šest mesecev 4.462 din, medtem ko je bil v Verigi junija povprečni OD 3.635,50 din. Uresničevanje te zahteve bo najtežje oziroma skoraj nemogoče, saj novi zvezni zakon, ki še vedno velja (dokler se slovenska vlada ne bo spomnila svojega), prepoveduje povečevanje OD izgubarjem, pa ne samo njim. Druga zahteva je izplačilo regresa oziroma preostalega dela do vrednosti 2.944,80, kolikor sedaj znaša po najnovejši sindikalni listi. Stavkovni odbor tudi zahteva moratorij na razprodajo podjetja in njegovega imetja, saj se niso strinjali s knjigovodsko oceno vrednosti podjetja (430 milijonov DEM), ker je v resnici vrednost petkrat večja.

Poleg tega so zahtevali takšen sanacijski program, ki bo zagotavljal tudi socialno varnost delavcem, znižanje cen komunalnih storitev na januarsko raven in znižanje cene toplega obroka, saj so ugotovili, da so stroški za pripravo hrane celo manjši, kot to priznava sindikalna lista. Kljub temu se je topli obrok podražil z dveh na pet dinarjev. Od vodstva tudi zahtevajo spisek tistih delavcev, katerih delo je nepotrebno, ki naj ga posreduje sindikatu podjetja. Nazadnje pa delavci terjajo boljšo organizacijo dela, kamor spada tudi enoten delovni čas.

Na seji so podprli zahteve sindikata kovinske in elektroindustrije ob splošni stavki, ki jo ta sindikat pripravlja za 10. september, in ki jih je predstavil sekretar republiškega odbora Vladimir Bizovičar. O tem, ali se bodo tej stavki pridružili ali pa organizirajo svojo, pa se bodo odločali člani sindikata podjetja pisno.

Robert Peklaj

Manj pravic, več dela za pravnike

Da je konec socializma in samoupravljanja, kaže vse več delavcev, ki iščejo pravno pomoč. Tudi pravna služba pri Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije ima iz dneva v dan več dela. Kot je povedal vodja pravne službe Alojz Poljanšek, obravnavajo vsak dan okoli 20 do 30 primerov, kar je veliko več kot prejšnja leta. Delavci imajo največ težav zaradi vodstev podjetij, ki se jih poskušajo na hitro rešiti, ne da bi pri tem izpolnili svojo dolžnost. Večina podjetij že upošteva določila kolektivne pogodbe, seveda pa le tista, ki so jim v prid. Tako delavcu, ki je trenutno skoraj povsem brez varnosti, ostane le še iskanje pravice pri odvetnikih oziroma sindikatu, ki jim nudi to možnost. Kako to poteka pri Svobodnih sindikatih Slovenije, bomo poskušali izvedeti kaj več za naslednjo številko.

Robert Peklaj

Komunisti, demokrati, fašisti...

»Očitki komunistov o revanšizmu nekdanje opozicije, ki je prišla na oblast, nočejo pojenjati,« ugotavlja dr. Marko Kos v svojem prispevku »Še enkrat o direktorjih«, ki ga je objavilo Delo v četrtek, 9. avgusta. V nadaljevanju svojega razmišljanja Kos pravi: »Komunisti **nimajo pravice govoriti** o revanšizmu, ker so bili oni tisti, ki so ga izvajali vsa desetletja najbolj ognjevito. Tisoči profesionalnih direktorjev, strokovnjakov v svojem poklicu, so bili njihove žrtve...«

Zanimivo, res zanimivo. Po novem komunisti tudi nimajo več pravice **govoriti**, kaj šele početi kaj drugega, denimo voditi firmo!

Žaganje tudi **izrazito sposobnih direktorjev** samo za to, ker so iz »vrsti rdečih«, torej po mnenju nove vlade ni revanšizem. Morda res ni, je pa zagotovo šolski primer – **sabotaže**. Tako je – **sabotaže in spodkopavanja** še tistega zdravega, kar je v našem gospodarstvu sploh ostalo. Če se je direktor izkazal, če so tu neizpodbitni rezultati, če kolektiv 100-odstotno podpira svojega generala, pa ga oblast žaga, ker ji rdeča barva ni všeč, potlej se lahko samo vprašamo: kdo hoče koga ugonobiti?

V isti številki Dela, ki gre naši vladi tako zelo v nos in v kateri Marko Kos razglablja o revanšizmu, menežmentu in o »zahrbtnih namenih sindikatov«, je tudi aforizem Žarka Petana. Glasi se takole:

– Demokrat, ki je bil še včeraj komunist, utegne že jutri postati fašist.

Andrej Ulaga

Svobodni Sindikati Slovenije

Nižji davki, stare cene

Potem ko je zvezna vlada pred dnevi znižala davke na brezalkoholne in alkoholne pijače, so bili odzivi gostincev različni. Nekateri so celo podvomili o dobronamernosti tega ukrepa, češ da so imeli do zdaj z različnimi oblikami razbremenjevanja dajatev slabe izkušnje. Drugače povedano: mnogi, ki so še do včeraj glasno protestirali proti zares visokim dajatvam na promet s pijačami, ki jim odganjajo goste in kradejo dohodek, se danes za ukrep zvezne vlade sploh ne zmenijo! So bili torej res visoki davki tisti, ki našim gostincem niso pustili ne živeti ne umreti?

Sprehod po najrazličnejših bifejčkih, kavarnicah, gostilnah, bistrojih in drugih lokalih, v katerih si človek lahko priveže dušo, je pokazal, da je v glavnem ostalo vse po starem: pri zelo visokih cenah. Saj so ponekod malo popustili in za kake pol dinarja pocenili kozarček te ali one pijače. Večina pa se ni zmenila za možnost znižanja cen, ker se, verjetno, ni hotela odreči lahkemu dohodku. Seveda je račun v tem primeru na moč zgrešen. Neprimerno več prinese velik promet ob nižjih cenah, kot pa majhen promet ob visokih cenah. Najdražji lokal je in bo – prazen lokal.

Pa še na nekaj pozabljajo tisti, ki bi od gostinstva radi bolje živeli kot doslej. Prav z visokimi cenami, ki so enake tistim v turistično razvitih deželah ali celo še višje, smo si letos zapravili precej ugleda, ki že doslej ni bil na kdo ve kako zavidljivi ravni. Zaradi pretiranih cen so nam namreč mnogi gostje letos obrnili hrbet in odšli na počitnice tja, kjer imajo malce več posluha za poslovnost.

Sedaj, ko imamo priložnost, da bi svoje dosedanje zablode vsaj za spoznanje omilili in pritegnili goste ob morju in na celini z nekoliko bolj človeškimi cenami, se sprenevedamo. To je vse prej kot modro. Še posebno, če gledamo dolgoročno. Zelo lahko je namreč čez noč ali, denimo, v letu dni izgubiti svoje stalne goste. Mnogo težje pa jih je znova privabiti.

A. U.

Elan, izziv časa

Podarim – dobim, da vsega ne izgubim!

Slovenci smo se pred leti smejali Bosancem in prav zviška kazali s prstom na njihov nesrečni Agrokomerc. V javnem umovanju smo jim delili »ekonomske« lekcije in jim razlagali, kako se kaj takega lahko dogaja samo na Balkanu, kajti povsod drugod bi tovarna zamenjala le napis lastnika, medtem ko bi donosna proizvodnja nemoteno tekla dalje. Koliko je tedaj naša ekonomska analitičnost slonela na realni podlagi, imamo Slovenci zdaj priložnost ugotavljati na naši nesreči, ki se ji reče begunjski Elan. Zgodbi sta si podobni kot jaje jajcu, z majhno, toda bistveno razliko. – Fikretu je po prihodu iz zapora z nadčloveškimi zanesenjaškimi močmi kolikor toliko uspelo skrpati njegov kombinat, nam pa se prav lahko zgodi, da bo svet o Elanu kot čudežnem otroku realsocializma govoril le še kot o veliki utvari.

Zakaj ravno primerjava Elana z Agrokomercem? Razlog je preprost. Vzroki obeh krahov tičijo v istih realsocialističnih koreninah. Fikret je izdajal menice brez pokritja, Elan se je zadolževal čez vse dopustne ekonomske meje. Poslovanje in rast obeh delovnih organizacij sta tekla po socialističnih merilih. Zakaj? Preprosto zato, ker drugače ni moglo teči. Če bi namreč teklo drugače, bi bilo to popolnoma nelogično, saj bi v tem primeru lahko govorili o gospodarskih tujkih realsocialistič-

Povzemamo

Boris Malada, podpredsednik CK ZKH – Stranke demokratičnih sprememb o odnosu do sindikatov

● ***Kako v današnjih razmerah gledate na vlogo sindikata, ki je tudi sam v nekem prehodnem obdobju. Kaj menite o najnovejših tokovih v sindikatih in ali je res, da se misli zveza komunistov resno angažirati v sindikatih?***

Bolj kot se bo razvijala večstrankarska demokracija, večja bo potreba po sindikatu in pomembnejša bo njegova vloga v njej. Če smo se načelno opredelili, da mora partija iz podjetij, potem je sindikat edina organizacija, ki lahko zakonito deluje v njih.

Vendar mi nismo bili za to, da bi partijo izgnali iz podjetij, ker nima v njih kaj delati ali ne bi hoteli delati, ampak zato, ker tržno gospodarstvo samo ustanavlja podjetja na temelju dela in kapitala. Takšen odnos je že sam po sebi konflikt, zato se kmalu pokaže potreba po novem oblikovanju sindikata. Mislim, da je v novih razmerah sindikat potreben vsej družbi, posebno takšen, ki ga podpira članstvo.

Sindikat mora biti izvirna in avtohtona moč, ki izhaja iz potrebe delavstva, zato mora biti tudi organiziran tako, da bi lahko vedno zastopal interese delavcev. V imenu delavcev se mora pogajati z delodajalci in poznati mejo, do katere se lahko spusti, saj edino to lahko vodi k skladnejšemu razvoju.

Če upoštevamo vse to, mislim, da bo sčasoma prišlo do ravnotežja in do sporazuma med samostojnimi in neodvisnimi sindikati. Ne glede na to, kako se bodo v prihodnosti oblikovali, ZKH-SDS želi vplivati nanje, in sicer na dva načina:

– prvi je ta, da se želimo kot aktivisti, ki se zavzemamo za boljše življenje, vključiti v delo sindikata. Seveda ne tako kot po starem, z vrha; drug način pa je ta, da moramo sindikatom ponuditi takšne programe, ki bodo v interesu delavcev. Zato tudi poudarjamo takšno zanimanje za sindikat, ki nam kot partiji nalaga, da čimprej pripravimo in predstavimo javnosti projekte za varstvo socialnih pravic delavcev. Doslej se na tem področju nismo ravno izkazali, vendar bomo prihodnje spremenili ta odnos.«

Karmelo Vlahov

Brezposelnost v Sloveniji narašča

Na cesti predvsem mladi

Število brezposelnih v naši republiki v zadnjem času strmo narašča. Po podatkih republiškega zavoda za zaposlovanje je bilo ob koncu junija v Sloveniji približno 42.000 brezposelnih delavcev, med njimi pa jih je bilo več kot polovica mladih, to je tistih v starosti do 26 let. Med tistimi, ki trkajo na vrata zavodov za zaposlovanje, pa je takšnih, ki iščejo prvo zaposlitev, več kot 10.000, to je približno četrtina vseh brezposelnih.

Med vsemi brezposelnimi v Sloveniji je polovica brez strokovne izobrazbe. Prav tako je polovica brez strokovne izobrazbe tudi med mladimi, ki iščejo zaposlitev. O tem, kako pri nas rešujemo zagate tistih, ki so se znašli na cesti, smo se pogovarjali na republiškem zavodu za zaposlovanje z direktorjem **Janezom Žnidaršičem** in strokovnima sodelavkama **Sonjo Pirher** in **Nastjo Poljšak.**

Jeseni bo dramatično

»Če vlada ne bo kmalu posegla po drugačnih instrumentih ekonomske politike, bo jeseni brezposelnost postala dramatična,« meni direktor republiškega zavoda za zaposlovanje Janez Žnidaršič. Po nekaterih ocenah bo jeseni, če se do tedaj plaz stečajev ne bo ustavil, že blizu 60.000 brezposelnih, nekateri pa napovedujejo celo številko 80.000 ljudi brez zaposlitve.

Relativna brezposelnost je zdaj pri nas sicer približno petodstotna, kar ni veliko v primerjavi z nekaterimi zahodnimi državami (v Zahodni Nemčiji je denimo osemodstotna). Toda k tem našim petim odstotkom je treba prišteti še vso podzaposlenost, ki jo ocenjujejo na 15 odstotkov, kar pomeni, da vse skupaj nanese že 20 odstotkov odvečnih delavcev.

To pa seveda prinaša izredno težke razmere na področju zaposlovanja, še posebej zato, ker se je naša gospodarska politika znašla v recesiji, ne pa v konjunkturi kot v razvitem svetu. V praksi se to kaže takole: delovne organizacije novih delavcev nič več ne zaposlujejo za nedoločen čas, ampak po navadi le prekvalificirajo zaposlene znotraj delovnega procesa. Tako se mladi čedalje teže zaposlujejo.

»Naša naloga ni odpiranje novih delovnih mest – to je namreč naloga ekonomske politike – ampak v aktivnih oblikah zaposlovanja,« poudarja Janez Žnidaršič. Dejstvo je pač, da lahko na področju reševanja brezposelnosti stori največ učinkovita gospodarska politika, kar so pokazale tudi že izkušnje po svetu. Tu mislimo med drugim na razne davčne olajšave, posojila, na ustrezno zakonodajo. Spodbude za zaposlovanje mladih pa bo prinesel šele novi zakon o zaposlovanju, ki ga bodo predvidoma sprejeli letošnjo jesen.

Zasilni izhod v javnih delih

Najnovejša rešitev na področju aktivne politike zaposlovanja, s čimer se ta hip ukvarjajo na republiškem zavodu za zaposlovanje, so tako imenovana javna dela. V ta dela se vključujejo predvsem tisti brezposelni delavci, ki imajo najmanj možnosti, da bi si našli zaposlitev. Projekt javnih del pripravljajo v Celju. Gre za obnavljanje objektov, vrtcev. To bo opravljala skupina brezposelnih, ki si bo pri tem pridobila tudi določeno veščino.

Če bo na voljo denar, bodo podoben projekt razvijali tudi po posamičnih regijah. Tudi v razvitem svetu organizirajo podobna javna dela za najbolj problematične brezposelne delavce. Vendar pa z njimi na področju reševanja brezposelnosti ni mogoče delati čudežev. V ta dela se namreč vključuje manjše število brezposelnih za krajši čas. To je torej zasilna rešitev za prehodno obdobje, do naslednje zaposlitve.

Drugo področje, ki se ga lotevajo na republiškem zavodu, pa je iskanje načinov, kako spodbujati samozaposlovanje. »Razmišljamo v tej smeri, da bi prek naših zavodov organizirali brezplačno svetovanje za brezposelne, kako se samozaposliti – če se izkaže, da bi bilo to možno in koristno,« meni Sonja Pirher. Eden izmed ukrepov aktivne politike zaposlovanja je namreč tudi brezplačno svetovanje.

Na republiškem zavodu za zaposlovanje razmišljajo o tem, da bi, denimo, angažirali neko agencijo, ki bi trikrat na teden dajala na zavodu za zaposlovanje v Ljubljani na Parmovi informacije za brezposelne. Težava pa je seveda v denarju. »Aktivna politika zaposlovanja zahteva več denarja. Ne moremo več storiti za manj denarja – to je metanje peska v oči,« pravi Janez Žnidaršič.

Z denarjem imajo namreč na republiškem zavodu za zaposlovanje težave. V rebalansu republiškega proračuna so jim namreč za skoraj tretjino zmanjšali sredstva.

Preusposabljanje delavcev

Jedro politike aktivnega zaposlovanja pa prav gotovo predstavlja financiranje preusposabljanja delavcev. V letu 1988 so skupnosti za zaposlovanje finančno podprle preusposabljanje 5.597 delavcev, v lanskem letu pa že nad 20.000 delavcev. Najmanj tolikšen obseg preusposabljanja presežkov je pričakovati tudi v letošnjem letu.

Prezaposlovanje in prerazporejanje delavcev pomenita začetek odpravljanja velikega problema podzaposlenosti v naši republiki. Za 1.700 delavcev, ki so bili zaposleni v delovnih organizacijah, propadlih v stečajih, so lani vsem kapitalizirali denarno nadomestilo, kar pomeni, da so jim naenkrat izplačali vsa sredstva, ta pa so potem vložili v delovna mesta.

Glede brezposelnosti med mladimi kaže omeniti, da so lani vključili v priprave za zaposlitev 4.800 mladih, med njimi 2.000 pripravnikov. V prvem trimesečju letošnjega leta pa so vključili v takšne priprave že 2.000 pripravnikov. Omeniti kaže tudi sofinanciranje pripravništva, po navadi za določen čas. Potem lahko mladi vsaj uveljavijo skromno denarno pomoč. Žal pa brezposelnost tako skokovito narašča, da predstavljajo vsi našteti ukrepi le nekaj kapelj v morje.

Na republiškem zavodu za zaposlovanje računajo, da bo dotok brezposelnih tudi v prihodnjem letu še naraščal, če ne bo učinkovitih ekonomskih ukrepov, ki bi ga zajezili. Kako bo z brezposelnostjo v prihodnje, je precej odvisno tudi od tega, ali se bo nova republiška vlada odločila za likvidacijo podjetij, ali pa bo poiskala kakšne druge, manj boleče ukrepe. Če se bodo, denimo, odločili za to, da bodo delovne organizacije, ki so zabredle v težave, sanirali, bodo s tem seveda brezposelnost ustavili. V tem primeru kajpak napovedane eksplozije brezposelnosti v naši republiki ne bo.

Toda za zdaj je vse to še nejasno – in negotovost je gotovo nekaj kar je značilno za ta čas.

Trije kanali brezposelnosti

Brezposelnost v naši republiki priteka ta čas po treh kanalih. Prvič prihaja do brezposelnosti zaradi stečajev – in v tem primeru bo zaradi odvečnih delavcev brezposelnost šele začela dobivati večje razsežnosti. Konec letošnjega junija je bilo zaradi stečajev ob delo že 3.720 zaposlenih. Drugi močan kanal povečevanja brezposelnosti so mladi, ki bodo jeseni, po počitnicah, pritisnili na zavode za zaposlovanje. Tretji pomemben vir brezposelnosti pa so zaposleni za določeni čas, ki jih je čedalje več in se po določenem času znova pojavijo na zavodu za zaposlovanje.

Denarna nadomestila za čas brezposelnosti prejema ta hip kakih sedem tisoč delavcev, ki so se znašli na cesti, oziroma 15 odstotkov vseh brezposelnih. Večina med njimi – na zavodu ocenjujejo, da je takšnih kar 90 odstotkov – prejema minimalno denarno nadomestilo, to je 1.870 dinarjev. Najvišje nadomestilo pa dosega dvakratni povprečni osebni dohodek v Slvoeniji.

Dejstvo pa je, da tisti, ki postanejo brezposelni zaradi stečajev v njihovi delovni organizaciji, pa tudi tisti, ki so zaposleni le za določen čas, dobijo denarno nadomestilo, četudi je to najpogosteje skromno. Mladi, ki prvič iščejo delo in ga ne morejo najti, pa dejansko ne dobijo nič. In prav za te mlade nam primanjkujejo aktivni ukrepi zaposlovanja. Ti mladi so namreč brez vsakršnih socialnih pravic. Predstavljajo v bistvu najbolj kritičen del prebivalstva, saj nimajo nobenih gmotnih sredstev iz naslova brezposelnosti. Za te bi morali tudi najbolj poskrbeti.

Po končani šoli na cesti

Zaposlovanje pripravnikov s srednjo, višjo in visoko izobrazbo se je z enajst do dvanajst tisoč, kolikor jih je bilo še pred tremi leti, skrčilo v letu 1988 in v lanskem letu na slabih devet tisoč. Od 24,5 tisoč mladih, ki po končanem šolanju iščejo zaposlitev, se jih je v zadnjih dveh letih lahko zaposlilo približno dve tretjini. Delež tistih, ki po končanem šolanju brez uspeha iščejo delo, se povečuje – letos jih bo kar polovica takšnih.

Posebno pa zbuja skrb podatek, da že sedem let zapovrstjo ostaja v naši republiki na enako visoki ravni odstotek mladih brez strokovne izobrazbe. Kar petnajst odstotkov vse generacije ne konča niti osnovne šole ali pa zgolj osnovno šolo, naslednjih dvajset odstotkov mladih pa ne zmore dokončati srednjega izobraževanja. Za to skupino mladih pa so možnosti za zaposlitev še posebno majhne.

Podatki o naraščajočem obsegu in sestavi brezposelnih kažejo na to, da bo treba v politiki zaposlovanja še posebej razvijati nove ukrepe in programe, s katerimi bi pomagali najbolj prizadetim skupinam brezposelnih: to so iskalci zaposlitve, brez ustrezne strokovne izobrazbe pa dolgotrajno brezposelni delavci, starejši delavci, iskalci prve zaposlitve – zlasti iz vrst mladih in pa težje zaposljivi delavci.

Najbolj nerazumljivo pa ostaja pri vsem tem to, da ima naša politika tako malo razumevanja za mlade. Tako jim s svojim arogantnim odnosom že na začetku zagreni življenje. Štart v življenje je namreč neločljivo povezan s primerno zaposlitvijo, s prvo službo – to je tako, kot bi človek shodil v zrelo življenje. Nekaterim pa še bergel nočejo dati, da bi shodili...

Marija Frančeškin

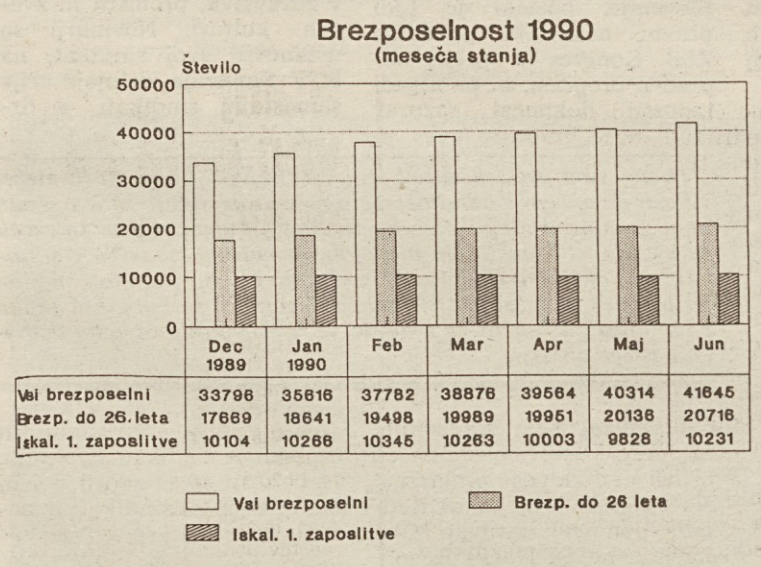

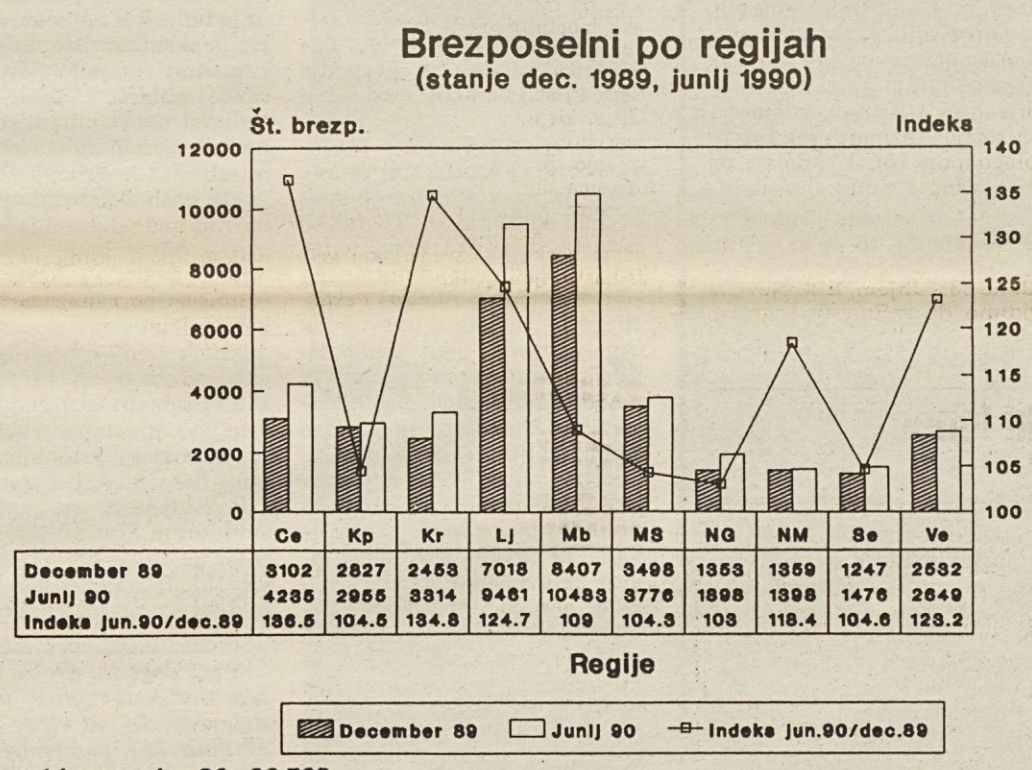

Skupaj brezp.: dec.89 33.796, jun.90 41.645

Indeks jun.90/dec.89: 123,2

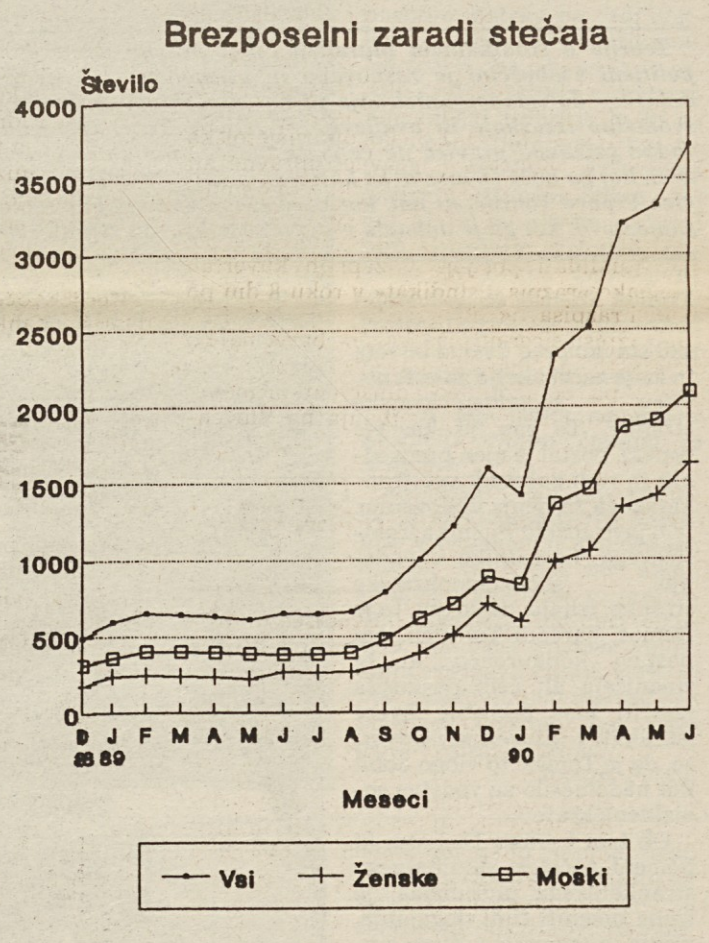

nega gospodarstva. Prav zato bržda ne bo pretirana ugotovitev, da bi že površna analiza pokazala, kako lahko v slehernem gospodarskem osebku v družbeni lasti najdemo prvine Agrokomerca in Elana.

In smo tam! Pri utopičnih zasnovah realsocialistične ekonomije, ki jo označuje nesrečna družbena lastnina in še bolj nesrečno ter na njej temelječe samoupravno gospodarjenje z njo. Gotovo imajo prav tisti analitiki, ki vidijo vzrok za Elanov finančni zlom v dejstvu, da je ta poslovni sistem že zdavnaj prerastel okvire in možnosti, ki mu jih je nudil in mu jih še nudi obstoječi gospodarski sistem. Kaj hočem reči?

Ni finančne policije na svetu ali kakršnega koli nadzornega mehanizma, ki bi v skrbi za umno gospodarjenje, za maksimiranje akumulacije in podobne reči lahko nadomestil resničnega lastnika podjetja, ki za to skrbi sam po sebi, po naravi stvari same. Prav zato tudi ni nobeno naključje, da je kardeljevsko zasnovana SDK pri Elanu povsem odpovedala, da v vsej zapletenosti njegovega poslovanja ni uspela razgaliti niti njegovih potvorjenih zaključnih bilanc, kaj šele, da bi se spuščala v labirint odtujevanja družbenega premoženja in nedoumljiv lastniški kompleks.

Zdaj je, kar je! Zdaj vsakdo, ki mu skrb za slovenstvo ni le priložnost za kulturniško onaniranje in volilni uspeh, razmišlja, kako rešiti, kar se v Elanu rešiti da. In resnici na ljubo je treba reči, da je ponujenih različic bore malo. Predvsem pa jih ni od tistih, ki so za to poklicani. To pa je v vsakem primeru najprej slovenska vlada, ki po pisanju Vinka Vasleta v Mladini »niti ne ve, kaj bi v tem primeru storila, ali pa za slavni Elan noče več niti slišati.«

Vasletova ugotovitev gotovo ni iz trte izvita, kajti rešitev za Elan se svetlika, kot izhaja tudi iz naše bežne analize njegovega kolapsa, na povsem drugem obzorju, kot pa ga načelno in konceptualno zagovarjajo slovenska vlada in ekonomski krogi, ki so ji blizu. Kot je namreč splošno znano, se slovenska vlada v lastninjenju lastnine kot ključni prvini izhoda iz začaranega labirinta socialistične ekonomije zavzema za njeno podržavljanje. Toda s takšnim konceptom si Elanov poslovni sistem v svoji bitki za preživetje nima kaj pomagati. Da smo si na jasnem: Elan zdaj ne potrebuje slovenske države kot titularja nad »njegovo« družbeno lastnino, ki pa jo je manj kot dolgov, temveč takšne nove lastnike, ki bodo sposobni pokriti njegove dolgove in financirati njegovo proizvodnjo. To pa v tem trenutku nikakor ni slovenska država, kar hkrati pomeni, da je njen koncept o podržavljanju družbene lastnine povsem neuporaben.

Pa vendar, edina rešitev za Elan, ki se nam kaže, je v nujni kapitalizaciji njegovega podkapitaliziranega sistema, kar naj hkrati sam od sebe spremlja tudi lastninjenje njegove (ne)lastnine. V tem primeru pa smo lastnike, kot pravilno ugotavlja mag. Milan Lovrenčič, že našli. To so Elanovi upniki, ki bodo slej ko prej prisiljeni svoj Elanu posojeni denar spremeniti v lastninske deleže, kar je lahko edina pot, po kateri bodo sčasoma dobili vsaj del posojenega denarja. Ker pa bo denarja bržda kljub vsemu premalo, bi v reševanju Elana njegovi novi lastniki morali razpisati nove delnice. Že zdaj pa je jasno, da bo vse skupaj lahko steklo ob izdatni vseslovenski akciji pomoči Elanu, pri čemer bi morala prednjačiti prav slovenska vlada.

Nikakor namreč ni moč prezreti ugotovitve mag. Lovrenčiča, da je Elan v »malo večji krizi kot večina slovenskega gospodarstva« in da bi se on »v množici podjetij, ki so potrebna mnogo večje pozornosti upnikov, države zbornice, gotovo odločil za Elan«, ker pač v njem vidi možnost ponovne slovenske gospodarske rasti. Lovrenčič v tej luči popolnoma upravičeno žuga »vodstvu države«, ki bi dovolila pasivno rezistenco propasti firmi, ki je v svetu pravzaprav razpoznavni znak za to državo. Lovrenčič pravi: **»Vse se vrača, vse se plača! »Tof in Rifle, Vogrinc in Peterle ter Mencinger in še mnogi mnogi drugi, naj bo Elan vaš izziv. Zdaj je čas; da se izkažete, zdaj se pojdite akcijo »podarim – dobim, da vsega ne izgubim!« Ne bodite slabši od Fikreta, ali pa za vedno utihnite in pojdite delat tisto, kar res znate.**

Ivo Kuljaj

Sindikalni pluralizem po slovensko

Plačuje ga oblast, ne pa delavci

Sindikati so pred več kot sto leti nastali zaradi samoorganiziranja delavcev, ki omogoča kolektivno bojevanje za večje plače in za višjo raven socialne varnosti. Delavci so se v sindikat začeli združevati, da bi pomagali drug drugemu in skupaj tistemu, ki ima največje težave, in ne zato, da bi od organizacije dobili stoodstotno povračilo za članarino. Zato od začetka sindikalnega gibanja v svetu in v vseh sindikatih še danes najbolj veljata načeli solidarnosti in vzajemnosti.

Socialistična oblast je 45 let vladala v imenu delavcev in jih je znala tudi organizirati v ene in edine sindikate, ki so imeli državotvorni značaj. Bili pa so tudi podaljšana roka partije, ki je kot avantgarda delavcev poosebljala oblast, in so bili zato njen podporni člen pa tudi peto kolo v družbi.

Pluralno sestavo parlamenta Slovenije kot najvišjega organa oblasti zdaj obvladuje Demos. Ta demokratična koalicija, ki se je izoblikovala v predvolilnem obdobju in ki je presenetljivo gladko zmagala tudi na volitvah, se je v času volitev mešala tudi v sindikalno gibanje. Njen voditelj Jože Pučnik je pred dvema mesecema za Dnevnik povedal, da so začeli akcijo za ustanovitev konkurence do tedaj edinim sindikatom. V to akcijo se je vpregel France Tomšič, ki je vstopil v slovensko javnost z litostrojsko stavko pred dvema letoma in ko je začel akcijo za ustanovitev socialdemokratske stranke. To mu je kasneje uspelo, postal je njen predsednik in tudi začetnik večstrankarskega življenja v Slovenije. Iz izjave Jožeta Pučnika,Tomšičevega naslednika v vodenju socialdemokratske stranke, izhaja, da so oni, to je Demos, naročili Tomšiču, naj postavi konkurenco, ki bi zmanjšala ali celo poskusila izničiti moč takratne Zveze sindikatov Slovenije. Govori se, da je Tomšič to vlogo dobil kot nadomesilo za vodstvo socialdemokratov.

Teorija o sindikalnem pluralizmu kot pravici delavcev in politični svoboščini je zasnovana in utemeljena kot pravica delavcev do samoorganiziranja in do ustvarjanja možnosti za svobodno izražanje in uveljavljanje hotenj. Torej ta mednarodno priznana pravica ne velja za takšen sindikalni pluralizem, kot ga hoče Demos in za katerega je šel po kostanj v žerjavico France Tomšič, ki mu, kot vse kaže, pripravljajo podobno zamenjavo, kot ga je doletela v socialdemokratski stranki.

Ob tem koraku Demosa, ki pomeni začetek sindikalnega strankarskega pluralizma, je treba omeniti tudi dogajanja, trenja in razprtije v Zvezi sindikatov Slovenije. Od nje so se prvi ločili Kmetičevi strojevodje, ki se še danes ne povezujejo v nobeno sindikalno zvezo ali organizacijo. Strojevodje je treba omeniti zato, ker so prvi proglasili načelo samozadostnosti in javno povedali, da za udejanjanje svojih hotenj in povečanje svojih pravic ne potrebujejo pomoči drugih in širših sindikalnih organizacij.

Naraščajoča gospodarska kriza je poslabšala položaj delavcev in s tem postavila vprašanje vloge sindikata pri varovanju delavskih pravic. Iskanje odgovorov na to vprašanje je povzročilo razprtije v ZSS, te so zajele vsebinsko, še bolj pa organizacijsko in kadrovsko področje. Spori so dobili primeren odziv tudi v sredstvih javnega obveščanja in so bolj kot že omenjena prizadevanja Demosa načeli organizacijo, ki je v zadnjem desetletju formalno vključevala več kot 95 odstotkov vseh zaposlenih v republiki in v vseh dejavnostih, razen zasebnega sektorja. Radikalci so zahtevali hitre spremembe položaja organizacije, njene politike in načina dela. Javnost je izvedela, da Obala, Kranj, Domžale in Ljubljana-Center zahtevajo hitre, tudi kadrovske spremembe. Podobno so ravnali sindikalisti iz šolstva, zdravstva, grafike, državnih organov in še od kod iz ožjih območij, dejavnosti, podjetij in ustanov.

Sindikat, ki ga zdaj poznamo pod imenom Neodvisnost, se je javno izoblikoval po zboru, ki ga je 10. marca 1990 sklical France Tomšič v hotelu Slon v Ljubljani. Ta je na njem dobil pooblastilo, da vodi iniciativni odbor za ustanovitev tega novega sindikata. Sodeloval je tudi Rastko Plohl, ki je že pred tem v svojem Neodvisnem sindikatu Slovenije na Ptuju zbral nekaj sto članov. Mogoče se je prav zaradi tega, ker drugi udeleženci ustanovnega zbora niso zastopali članstva, že na tem sestanku začel spor med Plohlom in Tomšičem, ki je nekaj dni zatem pripeljal do tega, da smo še naprej imeli Neodvisne sindikate Slovenije s Ptuja, ki jih vodi Rastko Plohl, in od njih ločeno Zvezo neodvisnih sindikatov Slovanije, ki jo vodi France Tomšič. Po znanih podatkih ima Plohlov sindikat tisoč dvesto članov, medtem ko Tomšič in njegovi sodelavci zatrjujejo, da so zbrali že več kot osemdeset tisoč članov.

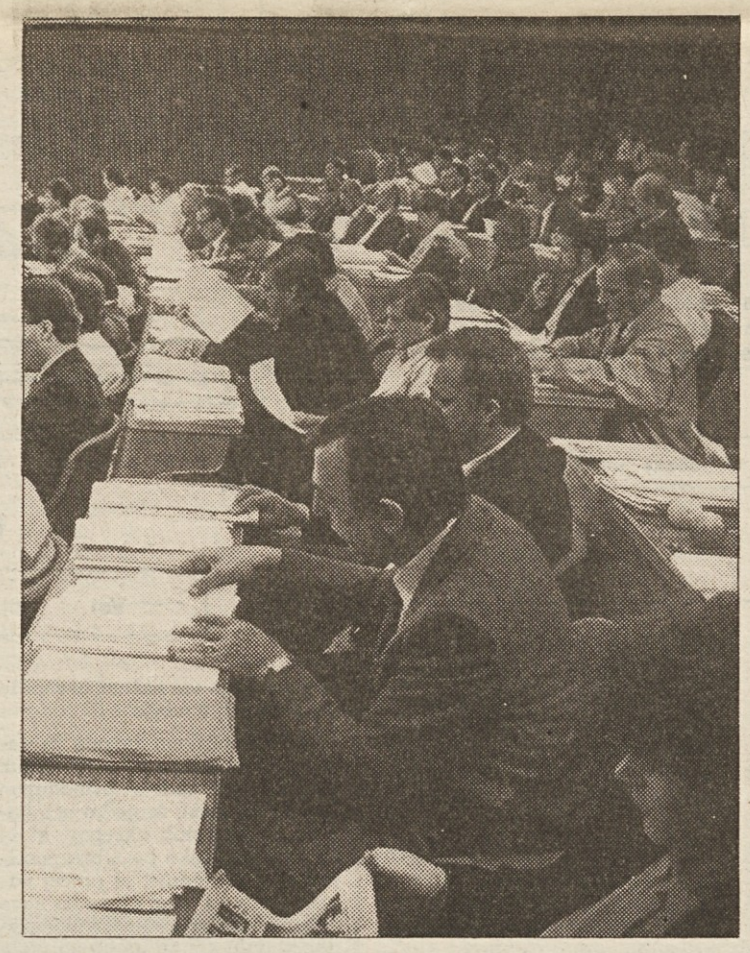

Tomšič je očito hotel pritegniti v svojo zvezo vsaj del organizacij, ki so prek svojih voditeljev izražale nezadovoljstvo in zahtevale hitrejše spremembe v zvezi sindikatov. Do zdaj pa se nobena sindikalna organizacija, ki je delovala v okviru Zveze sindikatov Slovenije, še ni pridružila Neodvisnosti.

Zveza sindikatov Slovenije je opravila svoj kongres na začetku aprila letos in se na njem spremenila in oklicala za Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, postala je tudi pravni naslednik nekdanje ZSS. Kongres je sprejel napreden program, ni pa zaradi razprtij dokončal razprav o organizacijskih vprašanjih, ki so še kako pomembna za uspeh sindikalnega programa. Na kongresu je bil za predsednika ponovno izvoljen Miha Ravnik, ne pa Dušan Rebolj, ki ga je forsirala »radikalna« sindikalna struja in ki ima tudi največ zaslug za oblikovanje programa Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Svobodni sindikati so takoj po kongresu začeli urejati vprašanje članstva in kmalu zbrali več kot štiristo članov izjav zaposlenih, to pa je približno polovica prejšnjih članov, ki so obnovili članstvo v svobodnih sindikatih ali vanje nanovo vstopili in s tem potrdili njihovo legitimnost. Nezadovoljni pa so v tem času nadaljevali razprtije ter zahtevali, naj neučinkovit Ravnik odstopi tudi zato, ker je preveč časa delal v ZK. Sindikalisti, ki niso sprejeli izida kongresnih volitev, so javno dvomili o sposobnosti organizacije za udejanjanje kongresnih sklepov. Sindikalisti z Obale so razglasili moratorij za povezovanje s svobodnimi sindikati v republiki, Kranjčani so se zaprli v svojo občino in podobno so ravnali v Domžalah. Iz svobodnih sindikatov je odšel del nekdanjega sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, podobno se je zgodilo v zdravstvu, prometu in zvezah, kulturi. Novinarji so ustanovili svoj sindikat, na RTV Slovenija delujejo trije samostojni sindikati, v državni upravi, pravosodju in bankah je sindikalno razsulo, le policaji so se zaprli v svoj sindikat. Tudi sindikati iz nekaterih podjetij so se (vsaj začasno) zaprli za tovarniške plotove in glasno in javno povedali, da za tako dolgo, dokler se tovariši in gospodje tam zgoraj ne bodo med seboj dogovorili.

Danes smo prestrašeni skoraj vsi, najbolj pa je strah zlezel v kosti delavcem v administraciji in v proizvodnji, ki je nastala in obstajala zaradi političnih odločitev. Mogoče je prav tu vzrok za uspešnost Tomšiča in njegovih, ki zbirajo članstvo v sindikate pod okriljem Demosa. Preračunljivi ljudje verjetno mislijo, da bo tudi nova oblast skrbela za svoje, in to bolje kot lahko nova opozicija skrbi za tiste, ki se brezuspešno otepajo dediščine rdeče oblasti.

Delavci torej nočejo plačevati cene za sindikalni pluralizem in za atomiziranje svobodnih sindikatov. To lahko pomeni, da so iz trte izvite teorije o prednosti sindikalnega pluralizma (v povezavi s političnimi strankami) in svobode organiziranja pred sindikalnim monizmom oziroma močno sindikalno zvezo, federacijo in konfederacijo, ki jo je treba izoblikovati in utrditi. Teorija o sindikalnem pluralizmu kot pravici delavcev in politični svoboščini je zasnovana in utemeljena kot pravica delavcev do samoorganiziranja in do ustvarjanja možnosti za svobodno izražanje in uveljavljanje hotenj. Torej ta mednarodno priznana pravica ne vleja za takšen sindikalni pluralizem, kot ga hoče Demos in za katerega je šel po kostanj v žerjavico France Tomšič, ki mu, kot vse kaže, pripravljajo podobno zamenjavo, kot ga je doletela v socialdemokratski stranki. Delavci pa se sprašujejo, ali sta politično obarvan sindikalni pluralizem in razgrajevanje Svobodnih sindikatov povečala njihove možnosti, da demokratično izražajo hotenja in delujejo za njihovo realizacijo.

Sindikat Neodvisnost lahko presojamo po njegovih javnih izjavah. Javnost še ne pozna njihovega programa in akcijskih načrtov, iz dneva v dan in iz tedna v teden pa lahko spoznavamo, da se ne strinjajo skoraj z nobeno potezo Svobodnih sindikatov Slovenije. Zase najbolj glasno zahtevajo enakopravnost (tudi od vlade in parlamenta), zato morajo dobiti, ali pa bo zanje nacionaliziran, del premoženja, s katerim upravlja Zveza svobodnih sindikatov Slovenije. Iz izjav, ki jih dnevniki redno objavljajo, ne izvemo, kaj je ta organizacija že naredila oziroma namerava narediti za članstvo, temveč le to, kaj zahtevajo za svojo organizacijo in svoje v javnosti znane aktiviste. Najboljši dokaz za to oceno nam ponuja Rastko Plohl v pogovoru za Večer (28. 7. 90), ko pravi, da je Ravnik v kolektivni pogodbi sprejel vse, kar so mu predlagali in da je Tomšič vse »pobrkal«, ter da nasprotuje tej pogodbi le zato, da bi zrušil Ravnika. Pri nasprotovanju kolektivni pogodbi pa Tomšiču najbolj pomaga ostareli akademik Rudi Kyovski, ki ne razume, da uvajanje kolektivnih pogodb po štiridesetih letih samoupravljanja in oblasti delavcev ni enako sistemu pogodb, ki se je v stotih letih razvil v sosednjih državah.

Svobodni sindikati uveljavljajo politiko in akcije za premagovanje delavskih težav, ki nastajajo zaradi mezdnega položaja delavstva in zato, ker so delavci izgubili tudi soupravljalske pravice.

V Sloveniji je danes ogroženo skoraj vse delavstvo. Podjetništvo, ki smo ga uvedli čez noč, ne prenese stroškov, ki jih je 45 let plačevalo socialistično gospodarstvo. Danes smo prestrašeni skoraj vsi, najbolj pa je strah zlezel v kosti delavcem v administraciji in v proizvodnji, ki je nastala in obstajala zaradi političnih odločitev. Mogoče je prav tu vzrok za uspešnost Tomšiča in njegovih, ki zbirajo članstvo v sindikate pod okriljem Demosa. Preračunljivi ljudje verjetno mislijo, da bo tudi nova oblast skrbela za svoje, in to bolje kot lahko nova opozicija skrbi za tiste, ki se brezuspešno otepajo dediščine rdeče oblasti. Uspeh imajo tudi vsi tisti sindikalisti Svobodnih sindikatov, ki širijo miselnost, da družba ne more rešiti vseh delavskih problemov in bodo delavci laže rešili svoje, če se bodo opirali le nase in če bodo pri tem dovolj enotni. Samozadostnost sindikatov delavcev v posameznih poklicih, podjetjih in dejavnostih povzroča pastirsko-farška dušebrižnost njihovih voditeljev, ki tudi v skrbi za svoje pozicije iztopajo in republiške sindikalne centrale.

Razslojenost in razbitost sindikatov Slovenije je dokazala, da zanje ne veljajo pravila, ki jih uveljavljajo lovske in druge zaprte združbe, v katerih s članarino kupuješ od organizacije to, kar ti daje. Sindikati so pred več kot sto leti nastali zaradi samoorganiziranja delavcev, ki omogoča kolektivno bojevanje za večje plače in za višjo raven socialne varnosti. Delavci so se v sindikat začeli združevati, da bi pomagali drug drugemu in skupaj tistemu, ki ima največje težave, in ne zato, da bi od organizacije dobili stoodstotno povračilo za članarino. Zato od začetka sindikalnega gibanja v svetu in v vseh sindikatih še danes najbolj veljata načeli solidarnosti in vzajemnosti. Sindikalni pluralizem in drobitev Svobodnih sindikatov Slovenije pa vam dokazuje, da se lahko v organizacijah, ki imajo sindikalno ime, uveljavljajo tudi sebični interesi, ki skrb za posameznike postavljajo pred varstvo vseh delavcev. V nasprotju s tem pa imajo v svetu veljavo le sindikalne centrale, ki imajo močne strokovne inštitute in pravne službe ter denar za nadomestilo zaslužka stavkajočih delavcev. Današnje sindikalno atomiziranje in politični antagonizmi med sindikati v Sloveniji pa vse to seveda omogočajo, kar pomeni, da bo oblast laže vladala nad delavci in da se bo njihov položaj še naprej slabšal.

Svobodni sindikati uveljavljajo politiko in akcije za premagovanje delavskih težav, ki nastajajo zaradi mezdnega položaja delavstva in zato, ker so delavci izgubili tudi soupravljalske pravice. Delavci se v Ravnikove Svobodne sindikate vključujejo zato, ker so kljub vsem nasprotnikom podpisali splošno kolektivno pogodbo in ker so napovedali tudi splošno stavko, s katero grozijo oblasti, če se ne bo držala koleketivne pogodbe in ne bo bolje poskrbela za delavce.

Predsednik sindikata Neodvisnosti France Tomšič pa je v omenjenem pogovoru za Večer med drugim povedal, da so se njegovemu sindikatu pridružili tisti, ki so proti starim sindikalnim monopolom. Organizacija, ki je proti splošni kolektivni pogodbi in proti splošni stavki, pa menda pripravlja modele za prestrukturiranje podjetij in misli predlagati, da delavci v obliki delnic dobijo del vrednosti podjetij kot svoje minulo delo. Tomšič je v tem pogovoru povedal, da bi lahko bil edini, verjetno je mislil enoten in velik, sindikat tako močan, da bi zrušil Demosovo, to je njegovo vlado. Tomšič pa se je tudi pohvalil, da je prednost njegovega sindikata v jasni viziji sindikalnega konfederalizma, da pa je minus za Svobodne sindikate odgovornost za preteklost, ker so Ravnikovi sindikati sopovzročitelji sedanje krize.

Tomšič je tako sam dokazal, da ne gre za sindikalni pluralizem v smislu samoorganiziranja delavcev. Zato me preseneča, da je ta sindikat tako odločno proti svobodnim sindikatom, ki so podpisali splošno kolektivno pogodbo. Zato nasprotujejo splošni stavki, s katero bodo Svobodni sindikati tudi pritisnili na vlado, da bi to pogodbo registrirala in da bi tudi začela pogajanja za podpis pogodb v družbenih dejavnostih. V tej pogodbi gre za uresničitev minimalnih zahtev Svobodnih sindikatov glede plač in proti samovolji pri odpuščanju delavcev. Ta, od vlade priznana pogodba, lahko zagotovi socialni mir, ki je pomemben pogoj za ponovno oživljanje gospodarstva in razvoj vse družbe.

V tej pogodbi gre za uresničitev minimalnih zahtev Svobodnih sindikatov glede plač in proti samovolji pri odpuščanju delavcev. Ta, od vlade priznana pogodba, lahko zagotovi socialni mir, ki je pomemben pogoj za ponovno oživljanje gospodarstva in razvoj vse družbe.

Miljenko Cimeša je v »Sindikalni javnosti«, izdajajo jo hrvaški sindikati, 30. 7. 1990 zapisal, da se bodo interesi delavstva uveljavljali po načelu močnejšega. V primeru sindikalne neenotnosti in razbitosti ni močnejši in največji eden izmed sindikatov, temveč njegov nasprotnik, ki ga predstavljajo vlada ali kapitalistični podjetniki.

Naša Neodvisnost pa kljub vsemu, nekritično in nenačelno podpira novo Demosovo oblast. Ne verjemam Tomšiču, ko pravi, da se bo Neodvisnost borila, da bodo stranke odvisne od nje. Verjamem mu le, da oblasti koristi, da se lahko ta sindikat postavi na noge, kar pa seveda ni mogoče, če ne bodo spodrinili Svobodnih sindikatov. Mogoče je tudi zato prav, da je Jože Pučnik javno povedal, da je Demos delegiral svoje ljudi v Neodvisnost in prav nič mu ne zamerimo, če ni povedal, da računa na to, da bo ta sindikat

Demosu pomagal utrditi oblast in jo čimdlje zadržati.

Podatki o članstvu Svobodnih, Neodvisnih in različnih samostojnih sindikatov kažejo, da v slovenskem sindikalnem gibanju prevladujejo politični konzervativizem in zapečkarstvo ter tradicionalna zaplankanost. Zaradi volilnih rezultatov stranke dobivajo ali izgubljajo oblast, delavci pa vseeno ne prestopajo iz enega sindikata v drugega. Mogoče je ta razdrobljenost, ki gre na roko novo oblastnikom, faktor zmanjševanja moči sindikatov, je pa obenem izraz previdnosti delavcev, ki se v nasprotju s precejšnjim delom voditeljev in aparata različnih strank ne obračajo po vetru in skoraj nič ne dajo na spremembe barv na oblastnih stolčkih.

Večina funkcionarjev Svobodnih sindikatov je začela delati v času sindikalnega monizma in se je v njem tudi izoblikovala. Večina sindikalistov se v času nastajanja krize ni spoznala na učinkovito sindikalno delo, pa so kljub temu zadnji dve leti uveljavljali

Nobenega razloga ni, da bi kateri koli sindikat v družbi, ki je uradno pluralistična, nekritično podpiral prav vse in tudi neumne poteze oblasti, ki bo lahko tudi zaradi vedenja novih ministrov še slabša od prejšnje.

pravo politiko. Presenetil jih je čez noč sprejeti zakon o podjetjih, ki je pravzaprav odpravil »delavsko« ustavo in delavcem odvzel samoupravljanje. Sindikalisti Svobodnih sindikatov pa so bili prisebni in močni, da so v zameno za vlogo prejšnje družbenopolitične organizacije, ki je bila odvisna od ZK in drugih oblastnikov, ob spremembah ustave Slovenije leta 1989 zahtevali in dobili avtonomijo za svojo organizacijo in tudi pravico delavcev do sindikalnega pluralizma.

Organizacija, ki je rdečo bravo spremenila v rumeno-modro, se je v zadnjem letu osredotočila na evropski levosredinski program, s katerim pa je na volitvah dobila le vlogo opozicije, ki pa je še ne zna najbolje igrati. Ob vsem tem se ni zamerila le članstvu, ki jo je večinoma zapustilo, temveč je namenoma pozabila tudi na delavstvo kot na svojega naravnega zaveznika, v katerega imenu in zaradi njegovega nemočnega položja je vladala 45 let. Vsak današnji očitek opozicije, da so Svobodni sindikati v vpregi z rumeno-modro opozicijo, je zato iz trte izvit, kot tudi povzdigovanje te sindikalne zveze na raven organizacije, ki je sokriva za sedanjo krizo. Zveza sindikatov Slovenije je bila ujetnik socializma, podanik zveze komunistov in nekakšen podpornik samoupravljanja. To je bilo mogoče v družbi, v kateri sta veljala monopol in oblast ene stranke. Nobenega razloga ni, da bi kateri koli sindikat v družbi, ki je uradno pluralističnam nekritično podpiral prav vse in tudi neumne poteze oblasti, ki bo lahko tudi zaradi vedenja novih ministrov še slabša od prejšnje. Delavci, ki v tak sindikat vstopajo, pričakujejo le miloščino, ta pa ni enakovredna evropskim standardom. Ne smemo se slepiti, da v Republiki Sloveniji oblast nobenemu sindikatu nič ne more, ker je njegov položaj določen z ustavo. Tudi če se je začasno ustavila ob zakonu o razlastitvi premoženja nekdanjih DPO (tudi sindikata), to ne pomeni, da ne zmore po hitrem postopku spremeniti ustave, s katero je sindikatu dana polna avtonomija, in tako prepovedati neposredne splošne stavke delavcev Slovenije ter zmanjšati obsega delavskih pravic.

Franček Kavčič

Kritičen položaj kovinske industrije

Kovinarji želijo čiste račune

Sindikat delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije, ki deluje samostojno, vendar je skupaj z drugimi sindikati povezan v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, v marsičem prednjači. Je največji panožni sindikat v Sloveniji, saj je od vseh 150.000 zaposlenih kar več kot 120.000 članov sindikata. Njihova pokongresna dejavnost je bila kar velika, o čemer priča tudi število včlanjenih delavcev. Seveda pa pri taki množici ljudi obstajajo tudi težave, saj je v njihovi panogi kar nekaj podjetij, ki so jim dnevi šteti (Iskra, Litostroj, itd.). O načrtih sindikata dejavnosti smo se pogovarjali s sekretarjem republiškega odbora tega sindikata **Vladimirjem Bizovičarjem.**

Podpis splošne kolektivne pogodbe je še dokaj sveža stvar! Kako pripravljeni ste vi dočakali ta korak?

»Na to smo bili dokaj pripravljeni. Že sredi marca smo vsem sindikalnim zastopnikom razdelili osnutek predloga panožne kolektivne pogodbe. Sedaj, ko je splošna pogodba podpisana, bomo potrebovali tudi panožno kolektivno pogodbo. Še ta teden naj bi se sestala komisija za izdelavo panožne kolektivne pogodbe, opravila nekatere popravke kolektivne pogodbe ter začela delati. Popravljeni predlog bo šel med članstvo, ki bo dalo še zadnje pripombe pred sprejemom.«

– Kaj pa kritični položaj slovenskih železarn? Nekateri, kot kaže, ne vidijo izhoda iz te krize.

»Res je. Slovenske železarne so v zelo nejasnem položaju, saj vlada še ni povedala svoje zadnje besede. Kljub temu pa je očitno, da je padec proizvodnje in naročil povzročil nelikvidnost omenjenih podjetij. Težav se skušajo rešiti tako, da sprejemajo pravilnike za ugotavljanje preseženih delavcev, te pa razporedijo domov, kjer čakajo na delo. Sploh pa ne poskušajo prerazporejati delavcev, iskati novih in perspektivnih programov za nova delovna mesta. Tudi predčasno upokojevanje ni rešitev, saj so za to potrebna ogromna denarna sredstva, ki pa jih takšno podjetje zagotovo nima. Poleg tega pa čakanje na delo doma med delavci zbuja strah pred trajno brezposelnostjo, saj je po zadnjih podatkih v slovenskem gospodarstvu ogrožen že vsak tretji delavec.«

– Je morda to vzrok, da so ravno kovinarji najbolj glasni v svojih zahtevah po izboljšanju razmer?

Verjetno. Že od spomladi opozarjamo najprej staro nato tudi novo vlado, da tako ne gre naprej. Žal ni bilo ustreznih odgovorov. Zato ne preseneča, da smo že konec junija napovedali splošno stavko, ki naj bi končno zdramila tiste, ki so za to odgovorni. Kasneje so se nam pridružile tudi druge dejavnosti, saj so naše zahteve zadevale rešitev gospodarskega in socialnega položaja vseh delavcev. Tako bo naša panožna stavka prerasla v vsesplošno stavko delavcev Slovenije. Še prej pa je treba nekaterim dvomljivcem in predvsem Tomšičevem sindikatu povedati, da je pobuda za splošno stavko prišla iz sindikatov podjetij (tudi iz Litostroja), torej od delavcev samih. To pa glede na čedalje hujšo socialno stisko ljudi tudi ne preseneča. Zato so razna namigovanja, da so cilj te stavke le politične zdrahe, zelo zlonamerna.«

– Kaj torej delavci zahtevajo?

»O zahtevah, ki jih venomer ponavljamo, je bilo že dosti napisanega. Te so: razbremenitev gospodarstva, uveljavljanje določil kolektivne pogodbe, moratorij za stečaje in, kar je sedaj ponekod najbolj pereče, zmanjšanje oziroma razveljavitev najnovejših po-

Vladimir Bizovičar

dražitev komunalnih in drugih storitev. Z nekaterih območij, kot so Maribor, Velenje, Celje, Krško, itd., poročajo o neupravičenih in zelo visokih podražitvah. Ob praktično zamrznjenih plačah delavci na takšne podražitve nikakor ne morejo pristati, saj jim za normalno življenje skorajda nič ne ostane. Vlada bi morala, če je te podražitve že sprejela, ponuditi tudi socialni program, ki bo blažil posledice te odločitve. Tega pa ni storila. Zato je to tudi ena od zahtev ob napovedani splošni stavki.«

– Katere pa so druge težave dejavnosti? Menda se je nekaj zataknilo pri članskih izkaznicah?

Iz sindikatov podjetij čedalje pogosteje sprašujejo, kaj je s sindikalnimi članskimi izkaznicami, saj nekateri čakajo nanje že od aprila. Pojasnimo jim lahko le to, da je do zastoja prišlo zaradi pomanjkanja denarja, saj nekatera podjetja še vedno kršijo dogovor in nakazujejo članarino občinskemu svetu, namesto na žiro račun dejavnosti. Kljub temu upam, da bo ta nesporazum rešen in da bo do konca poletja stvar že urejena.«

– Kaj pripravlja sindikat dejavnosti v prihodnje?

Trenutno imamo dela čez glavo, saj tečejo priprave na splošno stavko (pripravljen je že poslovnik stavke). Prav tako se končuje dolgotrajno delo pri panožni kolektivni pogodbi, poteka pa tudi oblikovanje območnih sindikatov. Na večini območij so se že organizirali v skladu z dogovorom, nekaj težav je le še na območju Ljubljane. Tu bo treba verjetno kadrovsko okrepiti območni odbor, saj naj bi ta po novem zajemal tudi Grosuplje, Vrhniko, Logatec in Litijo. Seveda ne mine dan, da se ne bi pojavila kakšna nova težava v enem od približno 400 podjetij, kolikor jih spada v našo dejavnost.«

– In kaj želite na koncu sporočiti svojim članom in drugim?

»Sindikat delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije je svoboden in samostojen nosilec odločitve ter akcij, v okviru katerega se prepletajo specifični interesi članstva na vseh ravneh sindikalne organiziranosti. Torej ni pod pokroviteljstvom nobene politične stranke, kar nam očita France Tomšič«.

Robert Peklaj

Izvršni odbor ROS delavcev gradbeništva Slovenije o »tekočih zadevah« v panogi

Pogodba bo, dela pa...

Izvršni odbor republiškega odbora sindikata delavcev gradbeništva Slovenije je na zadnji seji vzel pod lupo osnutek panožne kolektivne pogodbe in nazadnje soglašal s septembrsko splošno stavko vseh delavcev v republiki, uvodoma pa seveda ni mogel mimo informacije o rezultatih gospodarjenja v njihovih panogah, ki napovedujejo katastrofo.

Če je bilo za lansko leto značilno stopnjevanje od inflacije do hiperinflacije, je vsaj za letošnje prvo trimesečje značilno stopnjevanje nelikvidnosti ob hkratnem padanju proizvodnje. Če zmogljivosti ne bodo bolje izkoriščene, če se ne bodo znižale obveznosti za vso družbeno nadgradnjo in če ne bo prišlo do napovedanega oživljanja investicijskega ciklusa, potem se bodo gradbinci znašli v resnično nezavidljivem položaju. Najbolj zaskrbljujoče je izredno veliko povečanje izgub, saj so kar za 5,1-krat večje od dosežene akumulacije; ta pa je tako skromna, da predstavlja komaj 16 odstotkov dosežene amortizacije. Kaj to pomeni? Če bi hoteli pokriti izgubo, bi se morali odpovedati skoraj vsej amortizaciji, to pa pomeni, da gradbeništvu ne bi ostala sredstva niti za enostavno reprodukcijo. Število zaposelnih v teh dejavnostih se je zmanjšalo za 8,1 odstotka, njihovi osebni dohodki (3.777 dinarjev) pa še vedno zaostajajo za povprečnimi

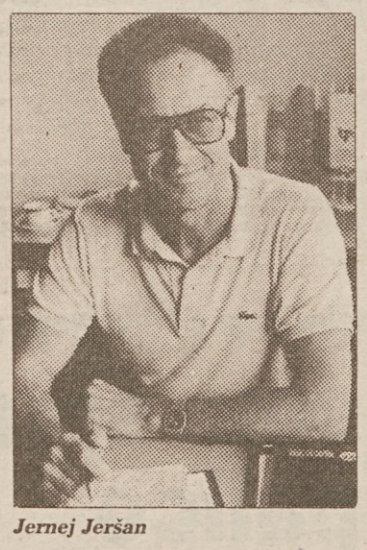

Jernej Jeršan

v gospodarstvu (4.371). Torej nič kaj rožnata slika.

Pod tako podobo se je sindikat delavcev gradbeništva Slovenije torej lotil razprave o splošni in panožni kolektivni pogodbi, zato tudi ni čudno, da na prvih – normativnih zadevah – ni izgubljal časa, pač pa ga je mnogo več posvetil tarifnemu delu dokumenta. Po njihovem mnenju bi se z najnižjo plačo 440 DEM ali 3080 dinarji in z dodatki, ki sodijo zraven, lahko približali na kongresu obljubljenim 600 markam. Vendar doslej pridobljenih pravic seveda ne bi smeli izgubiti! So pa vgradili člen, da lahko pri zahtevi po 440 DEM popustijo za 20 odstotkov, če bi podjetja zašla v težave. Takih je pa zaradi na začetku omenjenih težav za skoraj 60 odstotkov. Sklenili so tudi, da v panožni pogodbi cena dela ne sme biti samo planska, temveč kalkulacijska kategorija, zato jo morata upoštevati tako izvajalec kot tudi investitor. »Če tega ne bomo dosegli, bomo živo delo še bolj razvrednotili,« meni sekretar odbora Jernej Jeršan, ki pravi, da so se pripravi panožne kolektivne pogodbe zavzeto lotili že pred poldrugim letom z angažmajem strokovnjakov, ki se na te zadeve dobro spoznajo. Zato računa, da jo bodo »zgradili« do konca tega tedna, v drugi polovici avgusta pa jo bodo njihove sindikalne organizacije že dobile na ogled.

Na koncu so razpravljali še o razglasu za splošno stavko delavcev Slovenije, napovedane za 10. september. »Začeli smo z analizo protestnih zborov, izsiljenih sestankov in podobnih izrazov nezadovoljstev in ugotovili, da v primerjavi z drugimi močnejšimi panogami niti nismo tolikokrat prekinili dela. Vzrok zato gotovo tiči v razbitih lokacijah in pa seveda v sivi ekonomiji,« je končal Jeršan. »Izvršni odbor je v celoti podprl zahteve stavkovnega odbora, zdaj čakamo le še na verifikacijo našega članstva...«

D. K.

Ali bo res tri tisoč odpuščenih delavcev Ema rešilo celjsko gospodarstvo

Celje se opoteka pod starimi bremeni

Na začetku lanskega leta (edini zanesljivi podatki) je bilo v celjski občini zaposlenih 38.481 ljudi. Med njimi 32.083 v gospodarstvu in 6.398 v negospodarstvu. Gospodarska kriza je naplavila dvoje težav, ki občasno in nekatere venomer tiščijo v negotovosti: dotrajanost opreme in prezaposlenost. Poznavalci celjskih razmer pa trdijo, da je vzrok za zdajšnje razmere iskati v donedavni razvojni politiki, ki je domači snovalci nikakor niso uspeli uglasiti.

Celjani nikoli niso imeli »paradnih konjev«, s katerimi bi galopirali tako po republiški metropoli kot po svetu. Imeli pa so nekaj že dobro utečene industrije, ki je Celje držala pri vrhu republiške lestvice. Boj za oblast in direktorske stolčke je v preteklosti naravnal takšno kadrovsko politiko, ki je godila domačemu umu in vizionarjem slovenskega razvoja. Začelo se je z Aerom in končalo v Emu, bankrotirati pa so pustili LIK Savinja Celje.

Dedači takšne politike, ki ni bila niti poceni že zaradi vrste analiz, projektov, načrtov in programov, drago plačujejo svojo hrabrost, ko se danes še upajo in so pripravljeni sesti za krmila starih tovarn in naj bi zdaj oni opravili »carski rez«. Najprej med delavci. Kajti tudi v celjski industriji je v resnici na desetine takšnih, ki so pod različnimi režimi dobili streho in ostajali kot dedni balast, ki so si ga predajali iz kolena v koleno. Gre za ljudi, ki imajo celo zveneče nazive, vendar podjetju niso vračali niti toliko, kolikor so dobili plače. K tem vsekakor spadajo tiste skupine razvojnikov in tehnologov, ki so leta in leta »razvijali« posamezne programe, kot denimo tista v Emu, ki še danes, po dobrih dveh letih, razvija tlačni lonec in ni prišla niti za milimetre naprej, medtem ko je ta lonec konkurenca že zdavnaj dodobra iztržila in ga na trgu že nadomešča z novim...

Toda zato ima visokokvalificirani delavec v Emu zdaj že manj kot tri tisočake plače!

Janez Sever

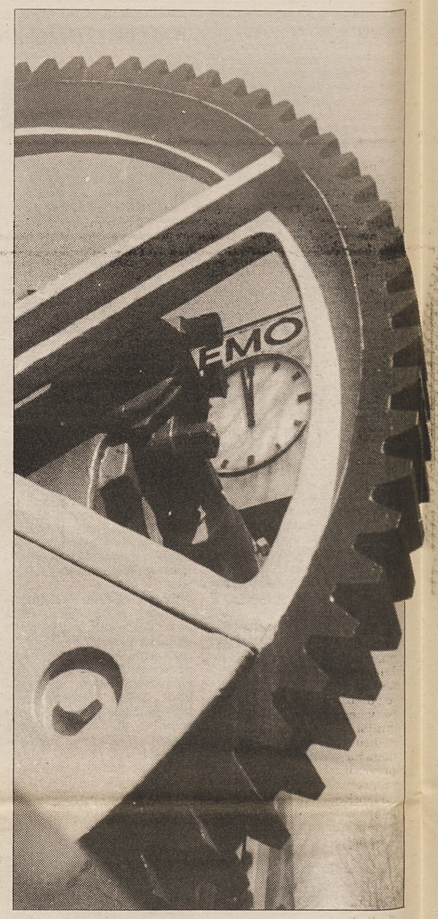

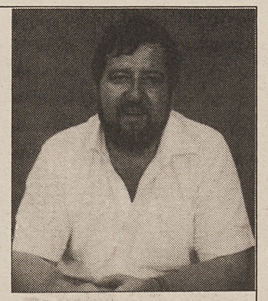

Dipl. ing. Marjan Drev, direktor Ema Celje:

Programi so, le denarja zanje ni

»Če bi lahko naše tovarne naložili na kolesa in prepeljali v ZR Nemčijo, bi tam naši delavci zaslužili najmanj 5.000 mark in ustvarjali dobiček, doma pa nekateri še vedno vztrajajo pri likvidaciji!« meni dipl. inž. Marjan Drev, direktor Ema Celja.

»Res je, da smo po letu dni, odkar je ta skupina (v nekoliko spremenjeni sestavi) v Emu skorajda tam kot na začetku. Razlika je ta, da v tem času nismo povečali izgub, rešili pa se tudi nismo...

Mi še vedno vztrajamo pri dopovedovanju, da ima Emo prihodnost. Najprej zato, ker si je v teh dolgih desetletjih obstoja ustvaril dokajšen sloves doma in v svetu in drugič zato, ker imamo tržno zanimive programe. Vendar nimamo denarja za vložek in zagon teh programov. Po svoje je neumno razlagati, da vodstvo izgubi največ časa za premagovanje likvidnostnih težav in za iskanje zaupanja, kot pa da se ubada s tehničnimi in tehnološkimi problemi.

Drži, da je tovarna zabuhla in poka tudi zaradi prezaposlenosti. Niti jaz niti moji sodelavci nismo prišli v Emo zato, da bi metali delavce na cesto. Rešitev smo videli v naravni selekciji in v novih programih, ki bi vsrkali del teh trenutno odvečnih delavcev. Žal so čas in razmere, v katerih živimo, proti nam.

S preobrazbo načrtujemo deset podjetij, ki bi samostojno razvijala programe. Gre za tržno zanimivi del sedanje in nove proizvodnje. Vsi kažejo s prstom v Tovarno posode, ki je resda med izgubarji. Toda pri tem pozabljajo ali pa ne vedo, da emajl v svetu spet pridobiva vrednosti. Zato tudi nekaj več zanimanja za nas, ki smo že doslej v Evropi dosegli višje cene za naše izdelke kot kateri koli jugoslovanski proizvajalec. Zdaj se dogovarjamo z nemškim partnerjem, ki je pripravljen vlagati prav v ta del naše proizvodnje.

Zdajšnji ukrepi, ki nas še bolj pritiskajo k tlom, so odraz padca kupne moči doma in nesolidnega ravnanja trgovine, ki je naš največji dolžnik. Ne samo da smo bili deležni uvoza tuje posode, s tem pa še večje konkurence, trgovina nam ni vračala niti izkupička za še prodane izdelke. Zato smo pri posodi odločili za svojo prodajo in presenečeni ugotovili, da smo že na začetku prodali več kot organizirana trgovina, ki je od nas toliko let kar lepo živela...

Naši upniki, med njimi je največji banka, v teh »sušnih mesecih« zahtevajo nova jamstva in zmanjšujejo že obljubljene prednosti. Tako je po moje krivično, da nas nova slovenska vlada ni uvrstila med tiste, ki bi bili že v prvem krogu deležni njenega denarja za vpeljavo novih programov.

Že prav smešna pa je zahteva, naj bi jaz in moji najožji sodelavci položili nekaj tisoč mark varščine, da bomo tovarno rešili. Kaj je tistih nekaj tisoč mark proti 2.700 delavcem, ki Emo ta delavski simbol Celja, v resnici predstavljajo in od njega živijo. Hvala lepa za takšno zaupanje in pomoč...«

Še ena injekcija

V sredo, pozno zvečer, so se v Emu sestali Maks Bastl, minister za trženje, Mirko Tomaž Krajnc, predsednik IS Sob Celje, Niko Kač, direktor LB-CMH banke, Stane Seničar, sekretar izvršnega odbora LB-CMH, Miloš Pešec, pomočnik direktorja LB-CMH, Žarko Mravlje, član IS Sob Celje in Marjan Drev, direktor Ema ter se dogovorili za deblokado žiro računa. Po dogovoru bo LB-CMH banka dala novo posojilo v višini 17,2 milijona dinarjev za odkup zalog in s tem omogočila kolikor toliko normalno poslovanje Ema.

Dipl. ing. Mirko Tomaž Krajnc, predsednik IS:

Dinozavrov ne moreš oživiti

»Celjsko gospodarstvo je desetletja pomagalo sosednjim občinam z zaposlovanjem tamkajšnjih ljudi, zato je povsem naravno, da zdaj te občine prevzemajo del bremen v Celju odpuščenih delavcev...«

»V razvitem svetu je znano, da tržno gospodarstvo zahteva tudi trg delovne sile. Zdrav trg vključuje od 5 do 10 odstotkov takšne delovne sile, kar bi tako, na pamet, za Slovenijo pomenilo približno od sedemdeset do devetdeset tisoč nezaposlenih.

V Celju še ne deluje trg delovne sile kot tudi ni moč govoriti, da bomo zaprli vse tovarne, ki trenutno zaposlujejo delavce, v proizvodnji, katere rezultat je izguba. Prizadevamo si za to, da bi izdatneje in v resnici pomagali tistim, ki so sposobni tržno gospodariti.

Če vzamemo primer dveh največjih celjskih bolnikov, Emo in Železarno Štore, potem moramo najprej ugotoviti, da gre za dva različna problema. Emo ni strateškega pomena za Slovenijo, je pa življenjskega pomena za Celje. Emo ima izdelan program za izhod iz krize na račun opuščanja tistih programov, ki niso donosni in tudi v prihodnosti ne bodo tržno zanimivi. Prav tako pa ima program za sanacijo tistih, ki bodo lahko tržno uspešni, vse pa zahteva ostro zmanjšanje števila zaposlenih.

Železarna Štore je odvisna od odločitve slovenske vlade, ali je železarstvo za Slovenijo strateškega pomena. Ovreči moram tudi govorice v javnosti, da bi morali v Jugoslaviji zapreti vse Železarne razen dveh. Res pa je, da imajo vse železarne polovico preveč zaposlenih.

V našem izvršnem svetu menimo, da onemogli velikani ne morejo pričakovati pomoč, ker dinozavrov ne moremo oživiti in ne preživeti. Končno morajo zavladati trg in tržna načela, da preživetje pa bo potrebno poleg velikega potrpljenja delavcev tudi skladno delovanje sindikatov, ko ne bo šlo za prestiž posameznih sindikatov in samodokazovanje, ampak za pravo delovanje v korist delavcev in za njihovo preživetje.

V tako kratkem času ni bilo mogoče bolje premagati težav. Res je tudi, da smo nekaj več pričakovali od sprave med upniki in dolžniki, vendar je prvi krog navrgel malo. Vztrajali bomo pri pomoči za hitrejše oživljanje donosnih programov, ki v Celju so, vendar gre za razlikovanje in časovno opredelitev. Zavedamo pa se, da bo začetek očiščenja najtežji...«

Lado Kaluža, sekretar občinskega sindikalnega sveta!

Delavce smo spravili na beraško palico

»V Celju trenutno ni podjetja, ki ne bi imelo takšnih ali drugačnih težav in bi lahko z optimizmom navdajalo delavce vsaj do novega leta.

Blokada v Emu in Železarni, gre za skoraj šest tisoč zaposlenih, med njimi jih je že skoraj 700 okusilo negotovost čakanja na delo, po svoje pripomoreta k upravičenemu nemiru. Takoj moram dodati še Metko in Toper, kjer so delavci prav tako slabo plačani, težave v Libeli...

Prvi znak za recesijo je oznanjen s težavami gradbeništva. Nekateri še vedno narobe mislijo, da je gradbeništvo samo beton in železo, in pozabljajo, da je nanj vezano prek sto panog. In gradbeništvo je na psu.

Celje kot staro industrijsko središče, ki je povojni izgradnji prispevalo velik delež za razvoj republike in države ter se ob tem samo izcrpavalo, drugi pa so vlagali v svoj razvoj, se zdaj ni sposobno prenoviti.

Po napovedih, ki jih je zbrala Skupnost za zaposlovanje, naj bi bilo v Celju okrog 2.000 delavcev, tako imenovanih presežkov. Sindikaliste zanima predvsem socialna varnost delavcev, tako teh, ki so zaposleni in slabo plačani, kot onih, ki naj bi morali na cesto.

Vse, kar se zdaj dela, gre na rovaš delavca in pada samo po njegovem hrbtu. Delavce smo spravili na beraško palico. Ni novih delovnih mest, ni odgovorov, kako in kje te presežke prezposliti. V sindikatu ne vidimo socialne varnosti na Zavodu za zaposlovanje. Zato je za nas tako pomemben podpis kolektivne pogodbe, še bolj pa, da jo bomo lahko uveljavljali in delavce v resnici zavarovali, ker ni mogoče, da bi bil ob tolikšnih bremenih ta delavec lahko konkurenčen...«

Tudi Železarno Ravne čaka vroča jesen

Sezona prisilnih dopustov

Povprečni Korošec je na Železarno Ravne, največji kolektiv v Koroški regiji, gledal običajno z levih plati. Železarna Ravne je pomenila simbol socialne varnosti, še nekaj let nazaj tudi širše družbene blaginje. In drugič, med ljudmi je v podzavesti bojazen, da bi v »fabriki« zaškripalo, kajti to bi pomenilo izjemno krizo za Mežiško dolino in Koroško nasploh.

Seveda se ravenska Železarna ni mogla izogniti izjemni krizi v črni metalurgiji, ki pa so ji bili z izjemnim trudom doslej kar dobro kos. Zato je tudi silovito odjeknila novica, da bo s prvim septembrom za nedoločen čas odšlo na prisilni dopust od 700 do 800 zaposlenih v proizvodnji in tudi režiji. Temeljni vzrok za takšen korak so polletni rezultati in za okoli 20 odstotkov manjša proizvodnja. Skupna proizvodnja brez storitev je v tem obdobju znašala 211.008 ton oziroma 81,3 odstotka načrtovane skupne proizvodnje. Blagovno proizvodnjo so v železarni dosegli v višini 60.787 ton, kar je 80 odstotkov načrta, izmečka na blagovno proizvodnjo pa je bilo za 3153,8 tone ali 5,18 odstotkov, kar je zelo kritično, saj se je izmeček v primerjavi z lanskim prvim polletjem povečal za 7,6 odstotkov. Od januarja do junija so ravenski železarji prejemali povprečno nekaj več kot pet tisoč dinarjev osebnega dohodka, izguba pa v tem obdobju znaša 187 milijonov dinarjev. To sploh ni kritična, gre pa predvsem na račun povečanega izvoza in prevrednotenega dinarja. Ob tem velja dodati, da železarna do lanskega leta ni poznala izgub, današnje črne dni metalurgije pa najbolje označuje tudi dejstvo, da nanjo odpade več kot polovica izgube jugoslovanskega gospodarstva.

Med mehko in tršo kadrovsko politiko

Ob 80 odstotnem doseganju načrta proizvodnje, visokim stroškom proizvodnje in visokim zalogam je železarno sililo k ponovnemu definiranju kadrovske politike oziroma k določitvi novih meril za navzočnost na delu. Drugače rečeno: ob 80 odstotnem doseganju načrtov ni logična 100 odstotna navzočnost delavcev v obratih oziroma poslovnih enotah. **Brane Žerdoner,** član poslovodnega odbora, ki skrbi za kadre in organizacijo, nam je takole razložil sistem prisilnih dopustov:

»Do konca avgusta morajo vsi zaposleni v Železarni Ravne izkoristiti 90 odstotkov letnega dopusta, s 1. septembrom pa začenjamo prisilne dopuste. Ti bodo odmerjeni v višini potrebnega sklada ur za 80-odstotno proizvodnjo. V tistih obratih, kjer je proizvodnja 100-odstotna, prisilnih dopustov ne bo. V skupnih službah posiovnih enot bodo prisilni dopusti v višini proizvodnje te enote, v skupnih službah podjetja pa v višini proizvodnje podjetja. Za tiste, ki delajo pri izterjavi dolgov in pridobivanju novih naročil, to ne bo veljalo. Delavskemu svetu bomo predlagali zmanjšanje nadomestil za prisilne dopuste od sedanjih 85 odstotkov na 75. Ti prisilni dopusti bodo trajali vse dotlej, dokler ne bomo dvignili proizvodnje nad 90 odstotkov načrtovane. Predvidevamo, da bi septembra odšlo na prisilni dopust od 700 do 800 delavcev.«

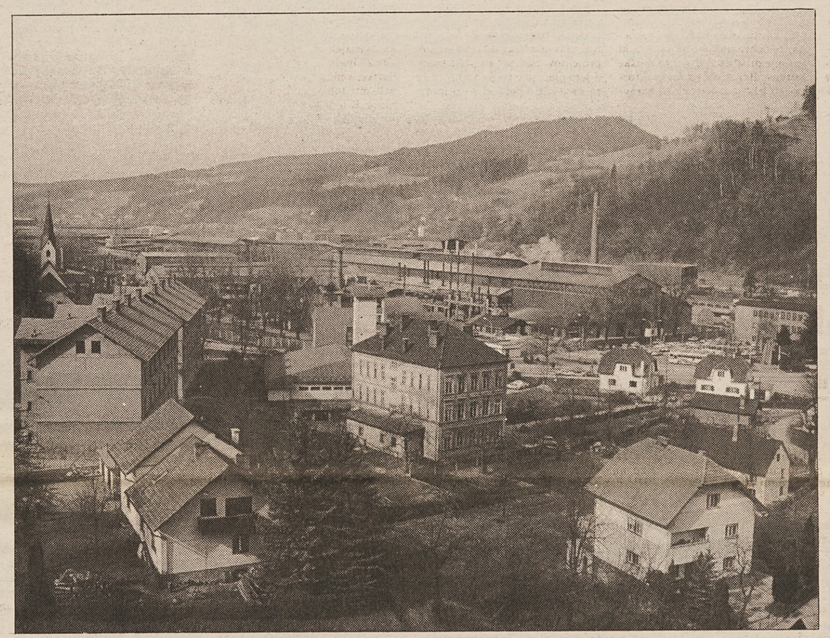

Razumljivo je, da te rešitve ne bodo statusne, ampak le začasnega značaja. Delavski svet podjetja Železarne Ravne se bo predvidoma sestal v drugi polovici tega meseca, ko bo poleg polletne bilance obravnaval tudi vprašanja prisilnih dopustov. Verjetno se bo prav okrog nadomestil OD razvila živahna razprava, saj je prav železarski svobodni sindikat pred pol leta izbojeval teh 85 odstotkov, saj je že takrat bilo predvideno nižje nadomestilo. Vendar so bili takrat tudi drugačni časi in na prisilne dopuste je odhajalo zanemarljivo malo delavcev.

V Železarni Ravne sedaj že drugo leto uveljavljajo politiko postopnega zmanjševanja zaposlenosti, ta projekt so poimenovali mehka kadrovska politika, ki naj ne bi povzročila večjih socialnih pretresov. »Bilanca naše kadrovske politike kaže, da smo do konca junija letos zmanjšali zaposlenost za štiri odstotke v primerjavi z januarjem letos, v absolutnem številu pa to pomeni, da je v našem kolektivu sedaj 221 delavcev manj kot pred pol leta. Januarja smo načrtovali 5550 zaposlenih oziroma za 5,2 – odstotno zmanjšanje, s sedanjimi ukrepi bomo ta del načrta gotovo presegli.

Na področju socialno-zdravstvenega varstva nadaljujemo krajšanje postopkov za invalidsko upokojevanje, kar daje dobre rezultate. Leg lastnih nadomestil za predčasno upokojevanje (za vsako leto predčasne upokojitve dobi delavec tri osebne dohodke v višini njegove zadnje plače, op. p.) bomo delavcem ponudili še drugo obliko odpravnine oziroma rente, to je razliko do polne pokojnine.

Gre za mesečno rento v višini razlike med polno pokojnino, ki bi jo delavec prejemal za polno delovno dobo, in pokojnino, ki je zmanjšana zaradi predčasne upokojitve. Ta renta je za podjetje sedemkrat nižja, kot če bi za delavca odkupili leta. Okoli sedemdeset ljudi v podjetju pa je takih, ki jih na prostovoljni podlagi nikakor ne moremo upokojiti, čeprav izpolnjujejo enega od pogojev, zanje pa bi leta morali odkupiti in zato iščemo sredstva v republiki,« je povedal Brane Žerdoner.

Prezaposlenost, ki danes pesti Železarno Ravne, je predvsem posledica ekstenzivnega zaposlovanja v letu 1978 in še nekaj let kasneje.

Takrat so v železarni začeli nekatere rekonstrukcije in nove gradnje, število zaposlenih (in to največ na neproduktivnih delih) pa so skorajda podvojili. Skoraj polovica tovarne je tako nove, proizvodnje pa ob tem skorajda niso povečali. Do leta 1985 je imela železarna pozitivno rast zaposlovanja po povprečni stopnji tri odstotke, predlani pa je prvič prišlo tudi do padca. Po projekciji naj bi do konca leta še dodatno zmanjšali število zaposlenih za okoli 250 delavcev, za kar bi potrebovali približno 10 milijonov mark. Po tej poti, ki jo je zgoraj predstavil Žerdoner, naj bi konec leta 1991 prišli do števila 4900 ali 5000 zaposlenih.

Pomembna vloga sindikata

Metalurgija že dolgo časa ne pomni takšne krize. Železarji to najbolj občutijo, saj so bile njihove plače vselej nad povprečjem slovenskega gospodarstva, na Jesenicah in v Štorah že gredo pod slovensko povprečje, v ravenski železarni pa je nekje na povprečju gospodarstva v republiki.

V ravenski železarni tudi ne pomnijo, da ne bi dobili na izplačilni dan, to je 14. v mesecu. Julija je prvič prišlo do zamude, verjetno bo tako tudi avgusta. Občinska vlada je že dvakrat odložila plačilo prispevkov (za plače in prispevke potrebujejo železarski finančniki okoli 60 milijonov dinarjev, ob izplačilu regresa 72 milijonov, mesečna realizacija pa se je že približevala kritičnim 150 milijonom ob načrtovanaih vek kot 200 milijonih dinarjev). Osmega avgusta, po 50 dneh blokade, je temu podjetju uspela deblokada.

Železarna Ravne vseskozi poudarja takšno organiziranost podjetja, v kateri se moč upravljanja deli na tri vrhove: delavski svet, poslovodni organ in sindikat. Predsednik in podpredsednik sindikata železarne sta te dni na dopustu, Branko Kaker, predsednik konference sindikata, pa je tudi zaprosil za razrešitev s te funkcije, kar je izvršilni odbor sprejel in bo do konca meseca evidentiranje, prihodnji mesec pa se volitve. Na pobudo predsednikov aktivov osnovnih organizacij svobodnega sindikata pa so imeli v torek zjutraj izredni sestanek konference in so nekatera stališča že sprejeli. Dušan Posedi, član IO, je povedal, da so poslovodnemu odboru predlagali nekaj pobud. Glede prisilnih dopustov zahtevajo natančne opredelitve, kdo, kje in zakaj, delavci bi si še vedno lahko zadržali od dva do pet dni dopusta, če pa načrtovani ukrepi ne bodo uspešni, zahtevajo ugotavljanje odgovornosti vodstva.

Miro Pete

Za ugledno blagovno znamko je precej nezadovoljstva

Kakšna bo nova »formula El«

V mozirskem Elkroju delavcem že lep čas ne gre in ne gre v glavo, zakaj za evropsko produktivnost prejemajo čedalje bolj zamorske plače. Ker po dveh štrajkih na to vprašanje še vedno niso dobili pravega odgovora, so navsezadnje oblikovali stavkovni odbor, ki je od vodstva firme ultimativno zahteval, naj pride do 20. tega meseca na plan s takšnim programom reorganizacije, ki bo jasno povedal, kakšna bo nova »formula El«, sicer... Sicer da jim bo spet prekipelo.

Na skupni seji izvršnega odbora sindikata in stavkovnega odbora, ki so se je udeležili tudi Branka Novak, sekretarka republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije, Forto Turk, predsednik tekstilcev celjskega območja, in Andrej Krajnc, sekretar občinskega sveta ZSSS Mozirje, je predsednik sindikata podjetja Franc Kosmač najprej zgoščeno opisal kronologijo nezadovoljstva v njihovem delovnem kolektivu. Povedal je, da so prvi sestanek izsilili že 28. marca, ko se je ob periodičnem obračunu izkazalo, da imajo v blagajni za 7 milijonov »markovičev« primanjkljaja in da je zavoljo tega njihov žiro račun že 50. dan blokiran. Ustrašili so se stečaja in se zbali za usodo svojega 920-članskega kolektiva. Zato so zahtevali, naj vodstvo odstopi, češ da je nesposobno. Na sta jih predsednik občinskega izvršnega sveta in družbeni pravobranilec, ki sta se tudi udeležila tega izsiljenega sestanka, prepričala, naj pač potrpijo, češ da niso samo oni v težavah, in da naj z 10-odstotno nižjimi plačami zdržijo še tri mesece, ko naj bi poslovodstvo saniralo položaj.

Ljudje so zdržali. Toda položaj se je slabšal. Zavoljo srbske blokade so nenadoma ostali brez petine tržišča, na zahodnih, pretežno nemških tržiščih, pa so za en artikel namesto planiranih 55 zaslužili le po 41 DEM. In ker je vrh vsega od novega leta sem nerealen še tečaj dinarja, so se rdeče štvilke v njihovi blagajni podvojile: polletna bilanca je izkazala 14 milijonov dinarjev minusa! Tako je zadnja povprečna plača v Elkroju znašala nekaj čez 3800 dinarjev, kar z drugimi besedami seveda pomeni, da precej krojačev in šivilj (menda kar 40 odstotkov) ni dobilo niti treh starih milijard. Ko je izbil sodu dno še neizplačan regres za letni dopust, so bili delavci spet na dvorišču. Zahtevali so višje plače in takojšnje izplačilo regresov, nenazadnje pa tudi zmanjšanje režije za deset odstotkov. Kot že rečeno, za rok so postavili 20. avgust, omenjeni sestanek z »višjimi« sindikalisti pa so sklicali pre dvsem zato, da bi izvedeli, kako naj ravnajo naprej, če ne bodo dosegli svojih zahtev.

Branka Novak, sekretarka republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije, je nato pojasnjevala, da so sindikati že prejšnjo vlado opozarjali na nevzdržne razmere slovenskih tekstilcev in da so splošno enourno stavko 15. maja organizirali novi v opomin. Ker pa so bili njeni učinki zgolj kaplje v morje, so se na zadnji seji dogovorili, da stavkovnega odbora ne bodo razpustili, ker nameravajo nadaljevati s pritiskom. Kakšni bodo, se bodo odločili takoj, ko bodo narejene vse polletne bilance gospodarjenja in ko bodo vedeli, kakšne pakete ukrepov jim bosta ponudili jugoslovanska in slovenska vlada. Med drugim je dejala, da jim je zato kar prav prišla tudi razglasitev splošne stavke delavcev Slovenije, napovedane za 10. septembra pod geslom »Za moje delo gre, plačo in pravičnost«. Obljubili so ji, da se ji bodo pridružili, saj so vse zahteve v »razpisu« napisane tudi na njihovo kožo.

Medtem pa bodo delavci Elkroja še naprej vztrajali pri svojih »internih« zahtevah po reorganizaciji firme in učinkovitejšem poslovanju. Po mnenju predsednika stavkovnega odbora Matija Rosa bi namreč morali 20. t. m. slišati tudi odgovore na še nekatera vprašanja, kot so: zakaj so v režiji (12 odstotkov je vodilne, 19 pa proizvodne!) po uvedbi računalnikov zaposlovali nove ljudi; kje je denar, ki smo ga zaslužili z 9-odstotnim povišanjem norme za izvoz; zadolžili smo se za velike denarje – kam je šel ta denar, na pa nismo ničesar gradili; doklej bomo morali v Elkroju še trpeti tiste vodilne ljudi, ki imajo doma svoje obrti!

Počakajmo do prihodnjega ponedeljka, pa bomo mogoče videli, kakšna bo nova »formula El«...

Damjan Križnik

Počitniški domovi so in niso izkoriščeni

Delavci se ne puste več vleči za nos

Med tistimi, ki imajo letošnje poletje najslabše izkoriščene svoje turistične zmogljivosti, so tudi sindikalni počitniški domovi. To se doslej še ni pripetilo. Dobro sicer vemo, da so ti počitniški objekti delovnih organizacij in drugih v povprečju izrazito slabo izkoriščeni, vendar julija in avgusta ter ob konici poletne sezone običajno ni bilo na duha ne sluha o kakem prostem ležišču.

Letos je, kot tudi marsikaj drugega, tudi to postavljeno na glavo. V mnogih počitniških domovih je še vedno dovolj prostora. Zmogljivosti so zelo slabo izkoriščene, čeprav smo tako rekoč že sredi avgusta. Še malo, pa bodo znova zazvonili šolski zvonci. Poletja bo konec, s tem pa tudi naših počitnic in sploh turistične sezone.

Statistike pravijo, da so letos sindikalne počitniške zmogljivosti kar **za 37,8 odstotka slabše izkoriščene** v primerjavi z lanskim letom. Mar je življenjski standard naših delovnih ljudi že tako majhen, da so postale za večino tudi najcenejše počitnice predrage? V prenekaterem primeru je to, žal, nedvomno res. Poleg tistih, ki so že nekaj časa ob delovno knjižico, je namreč vse tudi takih, ki so sicer zaposleni, pa preprosto ne vedo več, kaj bi dali v usta, s čim bi vsak mesec poravnali obveznosti za stanovanje, vodo, elektriko... najnujnejše. Seveda so takšni ljudje brez premišljanja odpisali sleherno misel na morje oziroma počitnice.

Veliko je tudi takih, ki hočejo za svoj denar kaj imeti in jim niti najmanj ni vseeno, kako je s **ponudbo in kakovostjo** v sindikalnem počitniškem domu. Če je bilo včasih vse dobro in nam ni preostalo drugega kot to, da smo bili z vsem zadovoljni, je danes drugače. Zato tudi ni naključje, da so številne turistične zmogljivosti tudi sredi poletja neizkoriščene. Ljudje se, posebno z bolj praznimi kot polnimi denarnicami, preprosto ne pustijo več vleči za nos. Povedano z drugimi besedami: **za težko prislužene novce hočejo tudi kaj imeti.**

Zato ne gre vsem domovom enako. Tisti, ki nekaj nudijo, kjer je nekaj posluha za želje in potrebe gostov in kjer ne pretiravajo z visokimi cenami, tam nimajo praznih postelj. Nasprotno, polna imajo celo pomožna ležišča in, v nasprotju z večino drugih, dokaj dolgo sezono. Tudi pet mesecev na leto.

Žal to velja le za nekatere počitniške skupnosti oziroma domove. Pa vendarle. Dokazov, da je z dobro voljo moč napraviti marsikaj in uspešno poskrbeti za počitnikovanje ljudi z bolj plitvimi žepi, je tudi pri nas nekaj. Oglejmo si jih le peščico.

Izkoriščenost odvisna predvsem od kakovosti

Začnimo na Malem Lošinju, v Nerezinah, kjer ima svoje letovišče **počitniška skupnost Krško.** Kako je z (ne)izkoriščenostjo zmogljivosti in kaj počno dopustniki v tem slovenskem počitniškem naselju na Lošinju nam pripoveduje **Štefka Štajner,** ki preživi tu kar šest mesecev na leto:

»Tako kot vselej imamo tudi letošnje poletje **povsem izkoriščene** svoje zmogljivosti. Zaradi velikega povpraševanja si pomagamo celo s pomožnimi ležišči, zato imamo v teh poletnih dnevih več kot 100-odstotno zasedenost. Sicer pa imamo v naših počitniških hišicah 1500 ležišč, poleg tega pa še 700 pomožnih...«

– Torej se ne morete pritoževati, da nimate gostov?

»Ne, ne moremo. Sezono smo začeli 25. aprila, za prvomajske praznike pa smo imeli že 900 gostov. Računamo, da bo navala konec sredi septembra, potem pa bodo prišli na vrsto še tisti, ki so na to priložnost čakali vse poletje. Tu bomo spet imeli šolo zdravega življenja, sicer pa je priložnosti za zabavo in aktivno razvedrilo vedno dovolj. Premoremo nekaj igrišč, dve teniški, skrbimo za šolo plavanja, nudimo čolne, gorska kolesa, imamo tudi svoj bazen, ob večerih ples in podobno. Ne, dolgčasa tu ne poznamo. Z velikim čolnom za 50 ljudi organiziramo tudi redne izlete na bližnje otoke, denimo na Unije, Susak, Ilovik.., tako da dopustnikom dnevi kar prehitro minejo. Če bi bilo mogoče bi verjetno marsikdo podaljšal svoje počitnice. Pa kaj, ko je povpraševanje večje od ponudbe.

Dopust v naselju Počitniške skupnosti Krško je prijeten in – poceni. V svojih bungalovih si gostje pripravljajo hrano sami, dnevni režijski stroški pa so 30 dinarjev na ležišče. Seveda velja ta cena le za člane počitniške skupnosti.

Kako je te dni z izkoriščenostjo zmogljivosti, smo se zanimali tudi pri **mežiških rudarjih,** ki imajo svoj **počitniški dom v Luciji** pri Portorožu.

»Premoremo 58 postelj in nekoliko več prostora ob naših mizah, tako da lahko ponudimo 110 do 120 kosil. Naš počitniški dom je namreč odprtega tipa, s tem da imajo prednost in tudi nekoliko nižje cene naši rudarji,« pripoveduje **Ivan Pečovnik,** dolgoletni upravnik doma. »Sezono smo začeli junija, končali pa bomo približno sredi septembra. Seveda je **vse zasedeno.** Najbrž so gostje zadovoljni, saj nudi Portorož s svojo okolico obilo raznovrstne zabave. V domu imamo le televizijo, radio, za otroke igrišče, tobogan in podobno, toda, kot že rečeno, v bližnji okolici je možnosti za razvedrilo zares veliko...«

Pa cene v počitniškem domu mežiškega rudnika? Za poln penzion morajo člani kolektiva odriniti 220 dinarjev, medtem ko velja desetdnevna kopališka vstopnica 100 dinarjev. Ta je torej poceni, vsaj v primerjavi z drugimi cenami na naši obali.

Tudi v Monseni dobra sezona

Med tistimi počitniškimi skupnostmi, ki jo novinarji kar radi dajemo za zgled drugim upravljalcem podobnih zmogljivosti, je **Počitniška skupnost Murska Sobota,** ki ima svoje letovišče na robu Rovinja, **v Monseni.** Gre za primer uspešne povezave delavcev, ki so združili svoje moči in si zgradili letovišče s 620 ležišči. Naselje je prijetno, lepo vzdrževano, zato nudi veselje številnim dopustnikom tudi v pred – in posezoni.

»Zmogljivost našega počitniškega naselja je 620 ležišč. Vse, kar premoremo, je **povsem zasedeno.** Sezono začenjamo junija, zaključujemo pa 20. septembra ali kasneje. Odvisno od vremena. Letos smo imeli nekoliko slabšo predsezono, ker je prijatelje iz sosednje Madžarske zelo prizadela obvezna menjava denarja. Drugače je vse kot prejšnja leta – **vse polno.** Še najbolj razveseljiva novica je, da imamo letos tako čisto morje, kot že dolgo ne..,« pravi **Janez Vučkič,** upravnik naselja Počitniške skupnosti Murska Sobota v Monseni pri Rovinju.

Cene v pred – in posezoni so nekoliko nižje kot sredi poletja. Sedaj je treba odriniti za posteljo v počitniški hišici ali v apartmaju 77 dinarjev, kasneje pa bo ta izdatek približno za tretjino nižji.

– Pa zabava?

»Te je v Rovinju dovolj. Ničesar ne manjka, prav ničesar,« poudarja Janez Vučkič. »Zato imamo v svojem naselju le nekaj malega za najmlajše, sposojamo tudi kolesa in podobno. Ker si večina gostov želi mir, smo se odločili, da se bomo zabavali drugod. Možnosti za to je toliko kot malokje...«

Med izjeme, ki se lahko pohvalijo z dolgo sezono in nadpovprečno dobro izkoriščenimi zmogljivostmi spada tudi **počitniško naselje slovenskega železniškega gospodarstva na Crvenem vrhu,** to je na Savudrijskem polotoku.

V vrstnih hišicah imajo železničarji 52 stanovanj s 199 ležišči. Hrano si pripravljajo sami. Z nakupi ni težav, saj imajo v naselju prodajalno z vsem potrebnim. Naselje je sodobno grajeno, okoli hišic je veliko zelenja in negovanih travnatih površin, morje pa je oddaljeno le nekaj korakov.

»Naše letovišče je izkoriščeno od prvomajskih praznikov pa vse do prvih dni oktobra, to je štiri in več mesecev na leto. V pred- in posezoni je še moč najti kako prosto ležišče, kar pa nikakor ne velja za poletje,« zvemo od upravnika **Miloša Pavičeviča.** »Če se mnogi pritožujejo, da nimajo dovolj gostov in so zmogljivosti neizkoriščene, je pri nas drugače. **Vse je zasedeno** prav do zadnjega kotička. Cene so dostopne, stanovanja prijetna, morje kot nalašč za osvežitev. Ne, da bi ostali brez dela se upravljalci našega počitniškega naselja na Crvenem vrhu ne bojimo...«

Podatki, ki smo jih zbrali, nikakor niso presenetljivi. Če imamo v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji letos bistveno manj turistov, kot smo jih pričakovali, pa to ne velja za turistične zmogljivosti, ki jih imajo v rokah sposobni ljudje. Tem ne bo zlepa zmanjkalo dela. Podobno kot sposobnim gostilničarjem ne. Ni toliko pomembno, kje imajo svoj lokal, sredi mesta, ob prometni cesti ali, kot pravimo, bogu za hrbtom. Pomembna je ponudba. In če je ta v redu, potlej je tudi vse drugo v redu.

Andrej Ulaga

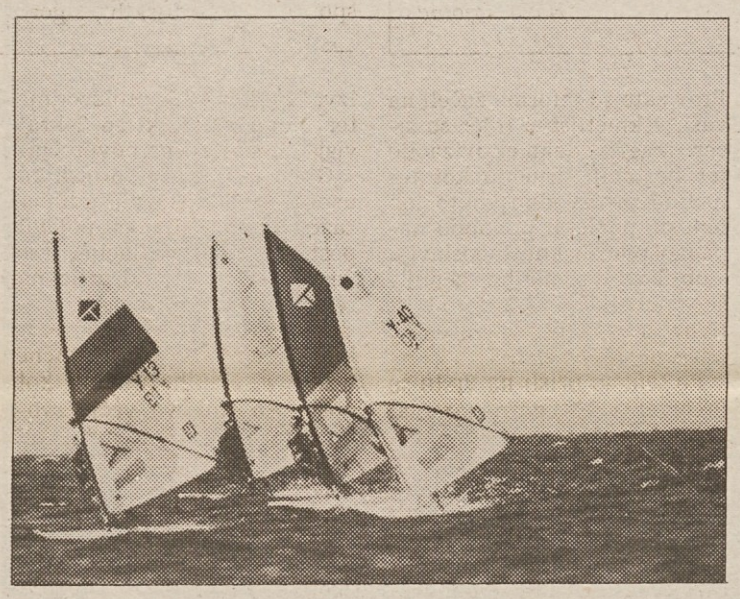

Slika: Egon Kaše

ODMEVI

Še o »čistem vinu« iz GP Figovec

Od vsega članka, objavljenega 20. julija v Delavski enotnosti, je resnica samo v dveh uvodnih in dveh zaključnih stavkih. Vse drugo so podtikanja in navadno obrekovanje, ki si ga gospa v. d. direktorica Flora Deleja ne bi smela privoščiti, in so posledica najinega spora, ker sem odklonil njeno »pomoč«.

Trditev, da nekdanji v. d. direktor ni bil potrjen zaradi neurejenih odnosov v gostilni Krpan, je za lase privlečena. Pravi vzrok je v njegovih prizadevanjih, da bi presekal familiarnost v GP Figovec – dobavitelji, ki naj bi po trditvi Flore Deleja bili moji prijatelji in celo sorodniki, so pa v resnici sorodniki nekoga drugega v vodstvu GP Figovec. Sam pa nisem nabavljal ničesar brez vednosti in odobritve direktorja. Komisiji za delovna razmerja prav tako nisem dal nobene prošnje in sem šele iz časopisa izvedel, da naj bi jo. V medsebojnih odnosih delavcev v Krpanu nisem opazil nič nenormalnega, razen nekorektne opozicije s strani bivšega poslovodje, kar pa ni nič nenavadnega. Poudarjam, da se je z mojim prihodom promet povečal iz meseca v mesec in maja in junija smo po nekaj letih rdečih številk nekako splavali iz izgube. Pod odpisom blaga v vrednosti 5.343,00 dinarjev je podpisana komisija. Prav tako ni res, da je bil ugotovljen primanjkljaj v vrednosti 8.800,00 dinarjev. Vsi vodilni in tudi nekateri delavci smo vedeli, da je šlo za izplačilo 7.200,00 dinarjev trem delavcem za pogodbeno delo, razlika, ki ostaja, pa se pripiše natakarjem, ki so jo povzročili in kar je razvidno iz obstoječe dokumentacije o poslovanju.

Nobenih razlogov torej ni, da bi prikrival primanjkljaj, kot trdi Flora Deleja. Odpis je bil po sklepu delavskega sveta narejen samo za eno postavko, vse preostalo pa je prikazano in obračunano. Tudi posredovanja policije pri inventuri ni bilo in se je nemoteno odvijala. Res pa je, da so se prišli miličniki pozanimat, zakaj sva se z gospo Floro Deleja nekoliko »na trdo« pogovarjala na pločniku. Prišli so na njen poziv, seveda! Očitno je osebni konflikt povzročil nekaj zapravljenega črnila in papirja. In ker ne zmoremo tega razrešiti v podjetju, je najbolje, da pooblaščeni organi in institucije zunaj podjetja čimprej nalijejo vsem čistega vina.

Bernard Zadravec
Ljubljana

Svobodni Sindikati Slovenije

Otiški vrh: kriza vodenja, organiziranosti in še marsičesa

Ali bo enotna plača 2500 din rešitev

Krize v Tekstilni industriji v Otiškem vrhu ni ne konca ne kraja. »Za slab položaj našega podjetja lahko delno krivimo vlado in njene ukrepe, še bolj pa vodstvo podjetja, ki se je preveč zadolževalo in se ni znalo prilagajati spreminjajočim se razmeram, nikakor pa ne delavcev v proizvodnji. Ne bomo v nedogled podpirali bolnih ambicij vodstva, ki uresničuje svoje ideje na razmerah delavcev,« je rečeno v sporočilu sindikata podjetja TIO, ki so ga naslovili na delavski svet, v njem pa so tudi zapisali, da do 15. avgusta zahtevajo plače, sicer se obeta stavka, ki bo trajala do izplačila in predstavitve zanesljivih izhodišč za prihodnost tega podjetja.

Katastrofalne likvidnostne razmere, ob tem pa še sporna izguba, peha to podjetje, v katerem je zaposlenih nekaj manj kot 900 delavcev, v stečaj. Sindikat, ki je na to letos nenehno opozarjal, v primeru stečaja zahteva, da delavcem izplačajo razliko OD do izplačila po sindikalni listi, regres v višini 3.800 dinarjev (dobili so 600 dinarjev), jubilejne nagrade, v stečajno maso pa ne smejo priti počitniške zmogljivosti niti stanovanja, ki so last TIO.

Poleg likvidnostnih težav in sprotne izgube imajo v tem tekstilnem podjetju težave z vodstvom oziroma vodenjem. Prejšnji direktor je od kolektiva dobil nezaupnico, sedanji vršilec dolžnosti pa je s te funkcije tudi že hotel oditi. Krizi vodenja pa so se sedaj pridružile še organizacijske tegobe, ki spet precej zaposlujejo ta kolektiv. Na začetku julija (9. 7.) so na vrat na nos že imeli referendum o delitvi podjetja na del, na Prevaljah in podjetje, ki bi imelo sedež v Otiškem vrhu. Referendum ni uspel in danes so v tem podjetju vsaj trije različni koncepti nove organizacijske podobe. V. d. direktorja Ivo Kohlenbrand predlaga delitev podjetja na ekonomske enote (z enim žiro računom, torej se navzven podoba ne spremeni), da bi po posameznih delih proizvodnje lahko mesečno ugotavljali učinke. Drugi predlog je posredovala enota na Prevaljah in predlaga razdelitev podjetja na osem samostojnih podjetij, ki pa imajo možnost ponovne združitve v TIO na podlagi združevanja kapitala. Tudi sindikat, ki ga vodi Meta Lorenci, se bolj nagiba k delitvi podjetja, da bi končno prišli do čistih računov. Poleg tega pa sindikat podpira tudi nekatere kratkoročne ukrepe za sanacijo TIO, ki jih je na poldrugi tipkani strani pripravil Vlado Vesel. Po besedah Mete Lorenci sindikat podpira ta predlog, vendar je po njihovem mnenju le malo možnosti, da bi ga uresničili. Kar četrtina zaposlenih danes zaseda režijska delovna mesta in ta predlog vsebuje zmanjšanje režije za več kot tretjino. Za izboljšanje likvidnosti pa predlaga Vlado Vesel obliko samofinanciranja oziroma posojila podjetju, tako da bi najmanj tri mesece izplačevali vsem zaposlenim (od direktorja do snažilke) 2500 din, s tem da se opravi normalen obračun, razliko nad to vsoto pa bi vzeli kot posojilo podjetju in bi bilo (ob normalni obrestni meri) izplačano, ko bodo to dovoljevale finančne razmere. Ob tem bi vsi zaposleni vsak mesec dobili še regres oziroma bone v višini tisoč dinarjev. Meta Lorenci ob tem predlogu dodaja, da je sindikat tak predlog dal že pred časom (predlagana je bila enotna vsota 1870 dinarjev), kar pa ni bilo sprejeto. Lorencijeva dodaja, da je takšen predlog pošten, seveda bi tako rešili podjetje. Povprečen delavec, ki sedaj v TIO zasluži 3300 dinarjev, pa pri tem tudi ne bi veliko izgubil...

Miro Petek

Humoreska

Rešilne obveznice

Spet ni bilo primernejšega človeka za naš pogovor, kot je predsednik zvezne vlade Ante Marković. In spet smo se pogovarjali o ustanovitvi njegove stranke. Zdaj jo namreč ustanavlja zares.

– Torej boste zdaj zares ustanovili svojo stranko?

»Ja, seveda. Saj sva že govorila o tem. Pred meseci.«

– No, nas pa zanima, ali boste ustanovili tudi svoj sindikat?

»Ne vem, zakaj naj bi ga.«

– No, če že imate svojo stranko, ki bo podpirala vlado, bi lahko imeli tudi svoj sindikat, ki bi to vlado grajal?

»Če bi že ustanavljal svoj sindikat, bi bil takšen, da bi vlado samo hvalil ali pa ji vsaj nasprotoval ne bi.«

– Toda navadno, v demokratičnih deželah sta si sindikat in vlada na nasprotnih bregovih...

»Res da imajo take navade v nekaterih sistemih. Vendar moram reči, da je takšno gledanje na sindikat nekoliko zastarelo. Mi Jugoslovani smo že prej izdelali poseben sistem, ki se je izkazal za uspešnega. Navsezadnje pa vse, kar smo naredili v 45 letih, le ni za staro šaro. Marsikaj nam je tudi uspelo. Tako smo prav za sindikate našli odlično rešitev: recimo, vlada je sprejela zakon, takratni sindikat pa je napadel v tistih časih še nevidno opozicijo. No, danes bi tak sindikat napadel javno opozicijo, češ da namerno meče polena vladi pod noge.«

– Potemtakem lahko sklepam, da le mislite ustanoviti svoj sindikat?

»Ne. Ne bom ga.«

– In zakaj ne?

»V razvitem svetu naših izvirnih sistemskih rešitev ne gledajo z razumevanjem. Zato se ne bi dajal v zobe, češ da imam svojo vlado in svoj sindikat in da torej lahko delam, kar hočem. To se da rešiti enostavneje.«

– Kako?

»Preprosto. Med delavce bomo razdelili in to prav kmalu, obveznice in sicer tretjino lastnine vseh podjetij.«

– In?

»No, če bodo potem delavci štrajkali, štrajk pa je glavna sindikalna dejavnost po novem, bodo njihove obveznice zaradi manj dela tudi manj vredne. Tako neumni pa naši delavci tudi niso, da bodo stavkali sami proti sebi.«

Saj to je čisto podobno samoupravljanju!

»Ampak samoupravljanje brez delnic se ni obneslo. Ljudje sicer niso štrajkali, ker niso smeli, zato pa tudi delali niso.«

– Toda kaj, če bodo delavci obveznice prodali, potem pa štrajkali?

»Tu sta dve rešitvi. Obveznice bodo ali neprenosljive ali pa prenosljive.«

– Možnost je le ena. Tudi neprenosljive obveznice lahko delavci prodajo na črno. Spomnite se le deviz...

»...saj pravim, če bodo obveznice neprenosljive, jih bodo prodajali na črno. Pri tem jim bo cena padla in mi jih bomo kupili. Če pa bodo prenosljive, pa jih bodo delavci spet prodajali. In spet jih bomo lahko kupili. Ker jih bodo hoteli prodati vsi naenkrat, bodo zelo poceni.«

– Potem boste kar zajeten lastnik vsega v Jugoslaviji, gospod Marković, ali ne?

»No, potem bom lahko vsaj pošteno vladal!«

Bogo Sajovic

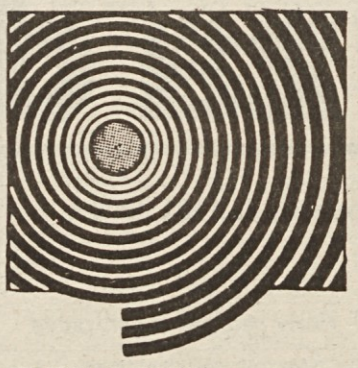

ODMEVI

Moratorij lesarjem...

Ne zaradi varovanja svojega imena, ki ga omenjate v članku »Moratorij lesarjem, lesarji moratorij vladi« (avtorji: Marjan Horvat, Janez Sever, Sašo Bernardi, 27. 7. 1990, št. 31), temveč zaradi etičnega odnosa do dejstev, ustanov in oseb, ki jih navedbe zadevajo, prosim, da v časopisu »Delavska enotnost« ustrezno stvarnim dejstvom popravite podatke v obravnavanem članku, in sicer:

»Franc Firšt, delavec GG«, se namreč ni »malo pozabaval glede lastništva zdaj spet spornih, škofijskih gozdov...«, temveč je zapisal samostojno pridobljene arhivske podatke o izvajanju agrarne reforme škofijskih gozdov v Kraljevini Jugoslaviji. Zapis je bil namenjen izključno republiškemu delegatu v Družbenopolitičnem zboru iz občine Mozirje zaradi potrebnega poznavanja razmer, o katerih razpravlja.

V vašem članku je naveden del mojega zapisa, ki vsebinsko sploh ni bistven. Izpuščena je namreč osnovna ugotovitev, da so bili leta 1936 gozdovi ljubljanske škofije v okviru gornjegrajske veleposesti (sedaj občina Mozirje) v celoti izvzeti iz agrarne reforme.

Posebej pa še spreminja vsebino mojega zapisa vaša navedba, da je gospod škof dr. Gregorij Rožman zapisal, »... da je logično, da se izvede radikalna ekspropcija, vendar mora v tem primeru država s proračunom škofiji nadoknaditi izgubljene letne dohodke.« Pravilen zapis našemu poslancu je vsebinsko povsem drugačen, in sicer: »Škof dr. Gregorij Rožman je... zapisal, da je **logično, če se izvede radikalna ekspropriacija gozdov, da mora v tem primeru država z budžetom nadoknaditi škofiji** izgubljene letne dohodke.

Franc Firšt, dipl. inž. gozd.

Bogomil Ferfila

Kitajske reforme

V zadnjih letih je bila Kitajska na očeh svetovne javnosti kot socialistična država, ki je najbolj odločno vstopila v procese prenavljanja. Medtem ko so na Madžarskem, Poljskem in v Jugoslaviji še razpravljali o obsegu privatizacije, pozitivnih in negativnih posledicah prihoda tujega kapitala, si je kitajska družba že precej oblikovala privatni in delniški sektor, se odprla tujemu kapitalu, reorganizirala podjetništvo. Celo kastna superstruktura kitajske družbe v podobi njene komunistične partije se je v ustreznem ritmu odtajevala in njen 13. kongres leta 1987 je dal, kot je kazalo, trajno zeleno luč za nadaljevanje ostrih sprememb na vseh ravneh.

Vendar – prišle so spomladanske demonstracije (1989) študentov, obisk Gorbačova v Pekingu, uvedba vojnega stanja, množične demonstracije po številnih kitajskih mestih, krvava morija na ulicah glavnega mesta...

Vse to je pomenilo velik šok za svetovno javnost, obenem pa postavilo nova vprašanja pred vsesplošno tragiko socialistične poloble ali negotovostjo, zmedenostjo in nepredvidljivostjo njenega preoblikovanja v smeri zahodnjaškega kapitalizma. S tem je bil dan tudi nov kamenček v postopnem in vse bolj trdnem prepričanju, da je socialistični projekt v celoti in v vsakem njegovem posameznem socialističnem členu popolnoma zgrešena in deviantna konstrukcija, ki jo je potrebno čim prej odpraviti in pozabiti nanjo.

Od besed prepričanj do stvarnih gospodarskih, političnih, sociokulturnih premikov in sprememb pa je dolga pot.

Kot slepci, ki z glavo udarjajo ob razbrazdane stene kamnitega labirinta, socialistične paratvorbe stopajo na pot, ki vodi v negotovost...

Kje je danes Kitajska?

Kitajski komunisti so zmagali 1. oktobra 1949 po dvajsetletni vojni med Komunistično partijo in njenimi nasprotniki. Kot pri vseh socialističnih transformacijah je tudi v kitajskem primeru vojna predzgodovina pripomogla k avtoritativnosti in arbitrarnosti partijske strukture, ki je svojo moč črpala predvsem iz zadovoljevanja interesov zaostale kmečke populacije in nastopala kot glavni utemeljevalec narodnostne enotnosti (obdobje yenan komunizma).

Že pred letom 1949 sta kitajski socializem predstavljala hierarhično organizirana partija in vojska ter njuna zlepljenost bistveno vpliva na ves razvoj kitajske družbe. Tudi paternalističen in vzvišeno odtujen odnos do ljudskih (kmečkih) množic je ves čas prisoten, kljub temu, da se je socialna sestava kitajske družbe in partije v zadnjih tridesetih letih bistveno spremenila: velik napredek je v kmetijstvu, razvil in bipolariziral se je delavski razred – na sloj socialno zavarovanih delavcev v državnih podjetjih in sloj brezobzirno izkoriščanih delavcev, pojavi se inteligenca, sloj velikih in malih lastnikov.

Prav ti prvini: – prepletenost vojaško-partijske strukture in zaničevalna oddaljenost od družbenih zahtev in potreb sta poglavitni značilnosti sedanjih razmer v kitajskem loncu.

Obdobje po zmagi komunistične partije pa do sredine petdesetih let označujejo avtonomnost usmeritve partije, nihanje med Vzhodom in Zahodom (številni partijski kadri – Deng Xiao Ping, Zhao Ziyang, so bili šolani na zahodnih univerzah), pa tudi relativna gospodarsko politična uspešnost. S sovjetsko vojaško in tehnološko pomočjo pa pride tudi slepo kopiranje stalinističnega modela gospodarstva in družbe (ki je ostal skoraj nedotaknjen do reformskega obdobja po letu 1978).

To je povzročilo nezadržno razraščanje birokracije na vseh ravneh in temu ustrezno nizko učinkovitost sistema. Mao Ze Dong je svojo kulturno revolucijo (druga polovica šestdesetih let pa do njegove smrti leta 1976) zastavil kot boj za zmanjšanje birokracije – vendar kako drugače kot na tradicionalen socialistični način: od zgoraj navzdol in s pomočjo birokracije same (tudi jugoslovanski samoupravni projekt – naša mini kulturna revolucija je že na začetku pregorela prav zaradi teh značilnosti). Ob pomanjkanju podpore celo znotraj partije (ki nikakor ni monolitno stopila na stran nedotakljivega vodje), je Mao (podobno kot Stalin) precej uporabljal tajno policijo in vojsko.

Kot v vseh realsocialističnih družbah so se prvine civilne družbe v smislu pluralnosti usmeritev in prepričanj razvijale in artikulirale v kitajski partiji (več kot štirideset milijonov članov). Tako lahko rečemo, da je bil vrh partije tisti, ki je pometel (seveda po smrti velikega vodje) z nasledniki Maove dediščine in se dogovoril o nujnosti reform malo učinkovite in še manj legitimne družbene ureditve.

Usmeritev k reformam

Ekonomske reforme, o kateri so razpravljali že takoj po Maovi smrti, niso začeli do leta 1978, kar je bilo predvsem posledica velikih razhajanj posameznih partijskih frakcij. Reformi so nasprotovale ne le skupine znotraj partije in države, marveč tudi privilegiran del delavskega razreda, ki mu je tržna usmeritev ogrozila doživljenjskost zaposlitve. Prav zato so reformo začeli na vasi, v kmetijstvu (kjer so sicer izvedli dekolektivizacijo ter postavili družino kot temeljno proizvodno enoto, ob tem pa povlekli podobno napačno potezo kot Jugoslavija – oblikovali so majhne zemljiške enote, ki so nizko produktivne in se otepajo z ogromno odvečne delovne sile).

Po tem so prišli na vrsto še preostali deli gospodarstva: podjetja so postala mnogo bolj avtonomna ter odgovorna za dobičke in izgube, okrepila se je pozicija managerjev, razvili so razne oblike oddajanja podjetij v najem, močno se je razmahnil privatni in delniški sektor, velik dotok tujega kapitala bodisi v skupna podjetja ali v zadnjem času predvsem v podjetja v izključni lasti tujcev, razvili so posebne gospodarske cone, odprta mesta. Vzporedno s tem je potekalo tudi reformiranje političnega in pravnega sistema, celo obrambno-vojaški sistem je doživel nekatere spremembe.

Rezultati tako obsežnih in korenitih sprememb so se kmalu pokazali, v prvih devetih letih reforme se je dohodek kmetov povečeval po stopnji 14,8 % letno, kmetijska pridelava pa po 6,7 % letno, povprečna poraba na prebivalca se je povečala za 86,9 %, narodni dohodek pa je v tem obdobju zrastel za skoraj 100 % (na komaj štiristo dolarjev na prebivalca).

Še bolj bleščeč je bil razvoj območij, ki so bila odprta za tuji kapital in kjer je bila uvožena moderna tehnologija, vpeljane sodobne metode upravljanja (močno zmanjšan vpliv partijske linije v podjetju, štirikrat manj administracije kot v običajnem kitajskem podjetju). Praviloma so bila to priobalna območja na jugu Kitajske (južne kitajske province predstavljajo najbolj razviti del kitajske družbe). Na tem območju živi približno 200 milijonov ljudi (od ene milijarde sto milijonov), producira pa skoraj polovico kitajskega narodnega dohodka. Izvažajo kar 40 % proizvodnje ter imajo plače, ki so 2-krat višje od kitajskega povprečja.

Obenem z reformskimi uspehi pa so se kazali tudi nezaželeni spremljajoči pojavi: postopna rast inflacije, vse večja polarizacija družbe na revne in bogate, širjenje gospodarskega kriminala, podkupovanja ter avtarktične težnje kitajskih provinc kot posledica njihove večje svobode.

Razhajanja glede reformskih usmeritev

Kitajsko-partijsko (politično) vodstvo (kadrovski seznami so npr. 1987 leta obsegali 25 milijonov ljudi, med njimi štirje milijoni visokih funkcionarjev in večina njih je bila na vodilnih pozicijah še pred začetkom reforme) se je postopoma razcepilo na del, ki je zagovarjal le spremembe na gospodarskem področju in na del, ki je uvidel nujnost korenitih sprememb na vseh področjih, vključno s položajem in vlogo partije (bivša partijska sekretarja Hu Yao Bang in Zhao Zi Yang sta bila izrazita radikalca in sem kljub sedanjim dogodkom lahko prištevamo tudi dolgoletnega glavnega kitajskega politika Deng Xiao Pinga).

Videti pa je bilo, da je radikalna reformska smer na 13. partijskem kongresu leta 1987 odločilno pretehtala konzervativnejši del in da so se horizonti sprememb na široko razprli.

Menim, da je bilo to tudi delno res. Možnih je namreč več smeri razmišljanja, več načinov razlage spomladanskih demonstracij in uvedbe vojnega stanja 1989 leta. Lahko trdimo, da so tako pač ustavili reformske procese in da je bil to edino možen konec kitajske reformske strategije. Do množičnega izbruha nezadovoljstva je pač slej ko prej moralo priti in je to nujna stopnja v gospodarski in politični preobrazbi okostenele socialistične družbe.

Vendar pa glede na procese, ki so sledili kongresnemu letu 1987 in o katerih bomo še govorili, lahko postavimo tudi drugačno tezo: za kitajsko reformo bi bilo bolje, če do Tiananmena ne bi prišlo. Kaj so s tem rešili in kaj ustavili?

Rešili niso nič, le pokazala se je ogromna stopnja nezadovoljstva, gneva, skritih demokratskih aspiracij kitajskega ljudstva, posebej inteligence.

Ustavili pa so številne procese, ki so kot hudourniki odnašali s seboj sestavine tradicionalnega kitajskega socializma in ki bi vse bolj in bolj spreminjali gospodarski, politični, sociokulturni relief kitajske družbe v smeri sodobne učinkovite in odprte družbene skupnosti.

Seveda je to dokaj spekulativno področje razmišljanja, saj je le malo tovrstnih izkušenj, primerjav, pa še kitajske razmere so tako specifične, da so primerjave zelo vprašljive.

Ekonomske razsežnosti reforme, impulzi, ki jih je sprožil hiter gospodarski razvoj (v obdobju 1983-87 je bila rast narodnega dohodka 14,5 % letno; državnih dohodkov 13,4 %; mezd 15 % ne glede na razne ugodnosti in druge dohodke, ki pomenijo že tretjino družinskih dohodkov; kupna moč prebivalstva se je povečevala 19,7 % letno; investicije v fiksne sklade državnih podjetij po 26,8 % letno itd.), so v kitajskem primeru mnogo močnejše in jasnejše kot pa v sovjetskih, madžarskih in poljskih reformah, kjer je prišlo predvsem do tektonskih sprememb na področju političnega sistema, v gospodarstvu pa sprememb ni še prav dosti (v SZ se gospodarski položaj celo poslabšuje). Tudi pri nas na gospodarskem področju še nismo prav dosti naredili, kljub temu pa že poka na vseh šivih jugoslovanskega meha. Preizkušnje, do katerih bo pripeljala tržna preobrazba gospodarstva večino socialističnih družb (vključno z našo), še čakajo. In to so morda najtežji trenutki, ki jih bo potrebno prebroditi. Veliko resnice je namreč v preprosti ugotovitvi, da je razlika med kapitalizmom in socializmom predvsem v tem, kako, koliko se dela v enem in drugem načinu proizvodnje in življenja. In to je področje, ki prizadene prav vsakogar. Lahko je pleteničiti o strankarskem pluralizmu, alternativnih politikah, vzorcih demokratičnega vedenja, ko pa gre za salto mortale v delovnih performancah, gotovosti delovnega mesta, eksistencialni ogroženosti vsake organizacijske tvorbe, so individualne, skupinske in družbene travme neprimerljivo globlje.

Nadaljevanje prihodnjič

Svobodni Sindikati Slovenije

Borza dela

Republiški sekretariat za delo
Republiški zavod za zaposlovanje

Skupnost za zaposlovanje LJUBLJANA

Enota Ljubljana

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
PRU telesne vzgoje	6.500	OŠ Milan Mravlje, Klopčičeva 1, Lj.
PRU ma-fi	6.500	OŠ Milan Mravlje, Klopčičeva 1, Lj.
PRU glasb. v.	6.500	OŠ Milan Mravlje, Klopčičeva 1, Lj.
PRU mat.	6.500	OŠ Milan Mravlje, Klopčičeva 1, Lj.
PRU tehnične vzgoje	6.500	OŠ Milan Mravlje, Klopčičeva 1, Lj.
Snažilka	3.000	OŠ Milan Mravlje, Klopčičeva 1, Lj.
Bolniški strežnik	3.100	UKC, tozd Univerzitetna klin. bol. za maksilo. in oral. kirurg. Zaloška c., Ljubljana
Vodovodni inštalater	6.000	Mercator Hoteli gostinstvo, tozd Ajdovščina, Ljubljana, Kidričeva ul.
Strojni tehnik – prip.	4.200	Avtotehna Ljubljana, Titova c.
Elektroteh. energ. prip.	3.200	Energoingineering, Trg VII. kongresa ZKJ 1, Ljubljana
Elektrot. energ. i. elektrot. pripravnik	4.200	Avtotehna Ljubljana, Titova c.
PRU matematike, teh. vzg.	7.000	OŠ Hinka Smrekarja, Gorazdova ul., Lj.
PRU tehn. vzg.	6.500	OŠ Hinka Smrekarja, Gorazdova ul., Lj.
D. i. elek. za tele 3	8.500	Podjetje za PTT promet, Cigaletova ul., Ljubljana
Nadzorni inženir	8.000	DO Cestni inženiring, Ljubljana, Titova 64
Direktor naložbene dej.	15.000	Jugobanka, Temeljna banka Ljubljana, Titova c.
D. eco za anl. pl. d. pravnik	11.630	Jugobanka, Temeljna banka Ljubljana, Titova c.
D. eco za anl. pl. d. pravnik	10.085	Jugobanka, Temeljna banka Ljubljana, Titova c.
Prof. mat., fizike	7.000	OŠ Hinka Smrekarja, Ljubljana Gorazdova ul.
Prof. kemija, PRU gospod.	7.000	OŠ Hinka Smrekarja, Ljubljana Gorazdova ul.
Snažilka	4.000	Zavod za slepo in slabovidno mladino, Lj., Langusova ul.
Kuharski pomočnik	9.000	Mercator Mednarodna trgovina Ljubljana, Titova c.
Tiskar za tisk s ploskve	5.000	Tiskarna Kresija Ljubljana, Gosposvetska c.
Varuhinja	6.000	Zavod za slepo in slabodino mladino, Lj., Langusova ul.
Elektroteh. špediter	5.945	Intereuropa Koper, Vojkovo n.
Ekonomski teh. špediter	5.945	Intereuropa Koper, Vojkovo n.
I. grafičarstva, graf. teh.	8.000	Tiskarna Kresija Ljubljana, Gosposvetska c.
Ekon. za den. fin.	14.000	Avtomontaža, tozd Tovarna grelnih naprav, Lj., C. na Brdo
Računovodja	6.846	Lj. regionalni zavod za var. narave in kut. dediščine, Karlovška c.
Prof. slov. j., prof. prim. knji.	5.700	Srednja šola tehn. strok in oseb. storitev, Lj., Titova c.
Učitelj matematike	5.700	Srednja šola teh. strok in oseb. storitev, Lj., Titova c.
Učitelj biologije	5.700	Srednja šola teh. strok in oseb. storitev, Lj., Titova c.
Učitelj matematike	5.700	Srednja šola teh. strok in oseb. storitev, Lj., Titova c.
Dipl. biolog	6.035	Lj. reg. zavod za varstvo nar. in kult. dediščine, Karlovška c.

Enota Domžale, Kamnik

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
Mesar-sekač	4.000	Mercator KŽK Gorenjske Kranj, tozd Mesoizdelki Šk. Loka, Mestni trg
PRU slov. jezika	6.500	OŠ Martin Koželj, Dob pri Domžalah
Prof. teles. vzgoje	7.000	OŠ Edvard Kardelj, Trzin, Mengeška cesta
Prof. teles. vzgoje	7.000	OŠ Edvard Kardelj Trzin, Mengeška c.

Enota Kočevje, Ribnica, Grosuplje

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
Mehanik TK napr.	5.000	Podjetje za PTT promet Ljubljana, Cigaletova
Knjižničar	6.000	OŠ Dr. France Prešeren, Ribnica, Šolska ul.
Učitelj angl. jezika	5.560	OŠ Dr. France Prešeren, Ribnica, Šolska ul.

Enota Koper

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
Snažilka	3.300	OŠ z italijanskim učnim jezikom Piran, Vojkova ul.
Snažilka	3.500	KUD Karol Pahor Piran, Stjenkova ul.
Krmar	4.270	Splošna plovba Piran
Strojnik za asfalt. baze	4.000	SGP Slovenijaceste Tehnika Obnova Ljubljana, Titova c.
Učitelj lad. stroj. pred.	7.000	Srednja pomorska in prometna šola Piran, Pot pomorščakov 4
Direktor – ekon. za anl. plan	12.000	TOP-HIS Računalniške storitve Portorož, Senčna pot 10
Vodja sploš. sektorja – pravnik	8.000	DO Emona Hoteli, TOZD Hotel Riviera Portorož, Obala 33
Pred. uč. it. jezika	6.200	OŠ z italijanskim učnim jezikom, Piran, Vojkova ul. 1
Prof. matematike	3.800	Srednja naravoslovna matemat. šola z ital. učnim jezikom Koper, Vojkova ul. 1
Prof. biologije	3.800	Srednja naravoslovna matemat. šola z ital. učnim jezikom Koper, Vojkova ul. 1
Prof. fizike	2.800	Srednja naravoslovna matemat. šola z ital. učnim jezikom Koper, Vojkova ul. 1
Prof. druž. pr. – priprav.	2.200	Srednja naravoslovna matemat. šola z ital. učnim jezikom Koper, Vojkova ul. 1
Prof. soc. in psih.	3.100	Srednja naravoslovna matemat. šola z ital. učnim jezikom Koper, Vojkova ul. 1
Delavec brez poklica	4.000	Kemoteks Koper, Vojkovo n.
Snažilka	2.360	Srednja ekonomska in družboslovna šola Koper, Martinčev trg 3
Prod. živ. pre. art. priprav.	2.500	Emona Jestvina Trgovsko podjetje Koper, Nabrežje Patricie
Ekonomski tehnik	4.200	Ortopedska bolnica Valdoltra
PU SLO SH	5.700	OŠ Antona Ukmarja, Pot v gaj 2
D. i. eco za anl. pl.	8.300	Intereuropa Koper, Vojkovo n. 32
Ekonomski teh.	6.800	Agroservis Koper, Ljubljanska c. 11
Prof. ekonom. predmetov	5.420	Srednja ekonomska in družboslovna šola Koper, Martinčev trg 3
Prof. latinskega jezika	3.200	Srednja ekonomska in družboslovna šola Koper, Martinčev trg 3
Vis. uč. za spec. pedagogiko	3.600	Univerza E. Kardelja, Pedagoška akademija Lj., Kardeljeva pl.
Prof. it. jezika	3.300	Univerza E. Kardelja, Pedagoška akademija Lj., Kardeljeva pl.
Viš. uč. za didakt. it. j.	5.500	Univerza E. Kardelja, Pedagoška akademija Lj., Kardeljeva pl.
Viš. uč. za didakt. gla.	5.500	Univerza E. Kardelja, Pedagoška akademija Lj., Kardeljeva pl.

Enota Celje

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
Učitelj klarineta in vod. orkestra	6.500	ZOŠ Glasbena šola Celje
Učitelj basovskih trobil in nauka o glasbi	6.000	ZOŠ Glasbena šola Celje
Učitelj klavirja in korepeticije	6.500	ZOŠ Glasbena šola Celje
Učitelj kitare in tambur. instrum. ter orkestra	6.000	ZOŠ Glasbena šola Celje
Učitelj harmonike in vodenje orkestra	6.000	ZOŠ Glasbena šola Celje
Vzgojitelj	5.000	VVO Anice Černejeve Celje
Vzgojitelj	7.100	Prevzgojni dom Radeče
Defektolog. prof. defekt.	8.000	OŠ Ivanke Uranjek
Vzgojitelj	5.260	VVO Zarja, Zagajškova 8, Celje
PU likovne vzgoje	4.700	OŠ Franja Vrunča Hudinja
PU tehnične vzg.	4.000	OŠ Miroslav Širca Petrovče
Učitelj zg. DMV	4.800	OŠ Peter Šprajc Žalec
PU gospodinjstva	5.700	OŠ Peter Šprajc Žalec
PU angl. jezika	5.700	OŠ Peter Šprajc Žalec
PU mat., fizike	5.700	OŠ Peter Šprajc Žalec
PU angl., geografije	6.000	OŠ Ivan Kovačič Efenka Celje
PU glasb. vzgoje	6.400	OŠ 3. Bataljona VDV Vitanje
Administrat. teh.	2.100	VVO Anice Černejeve Celje
Trgov. poslovodja	4.600	TPP Avtotehnika, Bežigrajska 13, Celje
Trgovski poslovodja	4.600	TPP Avtotehnika, Bežigrajska 13, Celje
Administrativ. teh.	4.700	OŠ Franja Vrunča Slivnica
Ekonomski tehnik	4.000	Zavar. skupnost Triglav
Elektrikar	3.640	Izletnik Celje
Bolničar	4.004	Dom upokojencev, Jurčičeva 6, Celje
Pom. delavec	4.500	Marovt Oto-Olga, Stranice 106a, Sl. Konjice
Ključavničar	6.000	Marovt Oto-Olga, Stranice 106a, Sl. Konjice
Pom. delavec	2,800	Merx Blagovni center, Celje
Snažilka		OŠ Ivan Kovačič Efenka, Celje
Snažilka	3.000	OŠ 3. Bat. VDV Vitanje

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 14

Borzna sporočila sprejema Borza sindikalnega turizma, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 326-982, 322-975, na hišno centralo 310-033 ali telefaks (061) 317-298.

Za vse informacije v zvezi s ponudbami na Borzi sindikalnega turizma se obračajte pisno, po telefonu ali telefaksu.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH NUDIMO DRUGIM

1. Počitniške hišice

● Počitniška hišica Bohinj
– dve sobi (ena 4-posteljna, ena 2-posteljna) – kuhinja, kopalnica WC
– termin in cena
po 25. 8. 1990; 74 din na osebo/dan
Za člane Svobodnih sindikatov Slovenije 5 % popust.

● Počitniška hišica Bohinj
– dve 2-posteljni sobi – kopalnica, WC, souporaba kuhinje
– termin in cena
po 25. 8. 1990; 60 din na osebo/dan
Za člane Svobodnih sindikatov Slovenije 5 % popust.

2. Počitniški domovi

● Dom učencev Koper
dve in triposteljne sobe
termin in cene
do 20. 8. 1990; penzion 203,00 din, polpenzion 150,00 din, prenočitev do 3 dni 85 din, nad tri dni 80 din

● Počitniški dom v Premanturi
– tri ali štiriposteljne sobe, TWC
– termini in cene
23. 8. do 25. 9. 1990; polni penzion 215 din
Počitniški dom ima balinišče, igrišče za odbojko, možnost za igranje namiznega tenisa – 200 m do obale.
Za člane Svobodnih sindikatov Slovenije 5 % popusta.

● Počitniški dom v Piranu
– dve in triposteljne sobe
Termini in cene:
24. 8. do 31. 8.; 31. 8. do 7. 9. Cena penziona 190 din

● Počitniški dom Ankaran
dve, tri in štiriposteljne sobe v bungalovih
Termini in cene
do 29. 8. 1990; Cena penziona 200 din, otroci do 10 let 150 din

● Počitniški dom Poreč
ena štiriposteljna soba
Termin in cena
8. 9. do 18. 9.; Penzion 140 din

● Počitniški dom Zatišje Savudrija
1 štiriposteljna soba
Termin in cena
11. 8. do 20. 8.; Cena penziona 250 din; Otroci do 7 let 30 % popusta

● Počitniški dom Piran
dvoposteljne sobe
Termin in cena
21. 8. do 31. 8.; Cena penziona od 200 do 260 din

● Počitniški dom Izola
ena 4-posteljna soba
Termini: 11. 8. do 21. 8., 21. 8. do 31. 8.

● Počitniški dom Zelenica Novigrad
ena 4-posteljna soba
Termin in cena
19. 8. do 29. 8.; Cena penziona 200 din

● Počitniški dom v Velem Lošinju
6 sob
Termin in cena
29. 8. do 8. 9. Cena penziona 200 din; Otroci do 10 let 140 din

3. Počitniške prikolice, apartmaji, stanovanja

● Počitniška prikolica Bjela Uvala – Poreč
termin 21. 8. do 1. 9.

● Počitniška prikolica Zelena laguna Poreč
termin: 21. 8. do 1. 9.

● Apartma – Dajla (4. osebe)
termin: 21. 8. do 1. 9.
Cena prikolice je 200 din na dan

● Počitniške prikolice: Umag, Vrsar, Pakoštani, Zaton, Novalja
Termini: po 25. 8. 1990 Cena od 260 do 360 din

● Počitniška prikolica – Stoja pri Puli
Termin od 10. 8. do 20. 8.

● Počitniška prikolica Lanterna pri Poreču
Termin od 20. 8. do 30. 8., 30. 8. do 9. 9.
Cena: 230 din

● Počitniška prikolica: Krk, Stupice, Mareda
Termin: 23. 8. do 3. 9.

● Počitniška prikolica Pineta Savudrija
Termin: po 21. 8.
Cena 160 din

● Počitniška prikolica otok Lošinj – Čikat
Termin 21. 8. do 1. 9.

● Počitniški prikolici – Bjela Uvala Poreč
Termin: 1. 9. do 10. 9.

● Počitniške prikolice Polari Rovinj – 3 prikolice
Termin: 1. 9. do 10. 9.

● Počitniške prikolice Krk – Zablače – 3 prikolice
Termin: 1. 9. do 10. 9.

● Apartma (2) 4-posteljna – Dajla
Termin: 1. 9. do 10. 9.

Borza sindikalnega turizma sporoča, da ima zelo velike potrebe po počitniških prikolicah, bungalovih in tudi prenzionskih storitvah za obdobje do 5. septembra. Ponudbe pošljite na Borzo sindikalnega turizma, Ljubljana, Dalmatinova 4. Borzni agentje vam želimo prijeten oddih, pričakujemo pa tudi kakšno sporočilo o vašem bivanju.

Tudi v prihodnje bomo z vami sodelovali:

Doro Hvalica
Irena Prusnik
Metod Zaiar – vaš borzni agent

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek
rdečelasa lisica
in še kaj

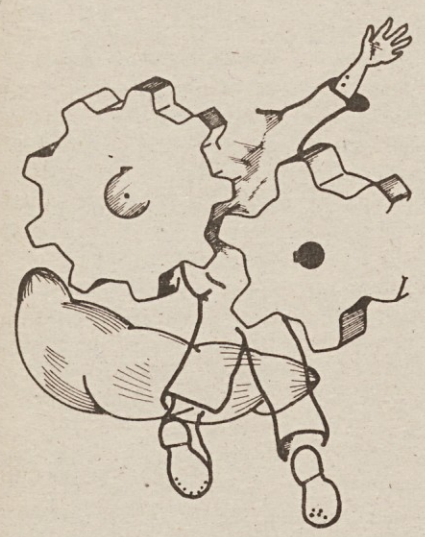

(12)

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarne in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadrugi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z ugibanjem in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

»Ja, in preseneča me, da ste me sploh poklicali. Običajno je bilo to urejeno brez osebnega stika. Dobil si odločbo, pa amen. Sicer je spodaj pisalo, da se lahko pritožiš v tem in tem roku, na to in ono mesto, da je bilo zadoščeno predpisom, a v resnici je bilo tako, kot bi pljuval v veter. Jaz vem in vi veste, ker smo mi sami ustvarili tak red. Samo toliko, da se ne bova pozneje prerekala. Kaj ste mi zdaj namenili?« je dokaj mirno nazadnje vprašal Janez.

»Iskrena bom,« je rekla direktorica z glasom, ki je vlival zaupanje v resničnost in dobronamernost njenih besed. »Pridobili ste si poklic elektrikarja z izobraževanjem ob delu. Vaši prejšnji nadrejeni k strokovnosti niso imeli nobenih pripomb. Trudila sem se in skušala narediti vse, da bi vam lahko dobila delo, ki bi ustrezalo vaši izobrazbi, a mi ni uspelo, čeprav tega kadra primanjkuje. Rekla sem, da bom iskrena. Vsi vodje skupin se vas branijo. Nihče vas noče. Menda ste si pridobili sloves človeka, ki venomer hoče nekaj spreminjati, pravzaprav rovariti?«

»Ne, ne, motite se. Rovaril sem predvsem zaradi tistih, ki me zdaj nočejo medse. Tak sloves sem si pridobil tudi zato, ker med delovnim časom nikoli nisem hotel s sodelavci pijančevati, ampak sem priganjal k delu. Zaradi teh in podobnih stvari, ki zdaj niso več vrlina, ni nihče hotel in noče delati z mano. Mislil sem, da bo zdaj, ko smo se združili, kaj bolje, pa sem se uštel. Ne bom pridigal o posledicah takega odnosa do dela, ker ste toliko šolani, da jih sami lahko uvidite. A kar je, je. Torej, kaj ste mi namenili?« je vprašal sogovornico in jo pogledal v oči. Hitro je pogledala v mapo. Opazil je, da je malo zardela, a očitno se je hitro obvladala.

»Na širšem posvetu so vas predlagali za vodjo varnostne službe na gradbišču Jelje. Niste poročeni in za vas ne bo problem za nekaj časa zapustiti mesta. Tudi sicer ste podpisali izjavo, da se ne boste branili krajših premestitev. Veste, kje je Jelje? Nekaj čez dvajset kilometrov od tu. Ne bi bilo težav tudi z vožnjo sem, a narava dela bo taka, da je bolje, če bi se preselili tja. Tam sta dva objekta, v njih bi si lahko uredili primerno stanovanje. Kaj pravite?«

»Vodja varnostne službe. Kako zveneč naslov. Verjetno gre za čuvajsko delo. Koliko čuvajev pa je tam? Ja, vem, kje je Jelje. Bogu za hrbtom.«

»Doslej ni bilo tam nobenega čuvaja in je baje veliko stvari izginilo. Menili smo, da bi med domačini dobili dva honorarna sodelavca in bi se na gradbišču menjali. Na opuščenem gradbišču, kajti ne ve se, kdaj se bo gradnja nadaljevala. O podrobnostih bi se pomenili z našim tehničnim direktorjem Milanom Ravnikom. Baje je tam nekaj strojev in druge opreme. Osebni dohodek bo boljši kot tu in dobili boste tudi terenski dodatek. Boste prevzeli ponujeno mesto?«

»Imam vsaj kaj časa za ogled in premislek?«

»Lahko kakšen dan premislite, a ta čas boste morali vzeti dopust, če ga še imate.«

»Druge izbire nimam, kaj?«

»Ne, nimate. Razen, če greste za navadnega gradbenega delavca. Vse sem naredila, da bi vam pomagala, a nisem mogla. Na koncu koncev pa ta ponudba niti ni slaba. Ponavljam, da so vas za to mesto predlagali na širšem posvetu.«

»Razumem, hočejo se me znebiti,« je Janez zamrmral bolj sebi kot direktorici.

»Kaj pravice?« ga direktorica ni razumela.

»Mislim, da ne bom šel, ker bi s tem kršil neka svoja načela. Sicer bom še premislil. Do takrat mi pišite dopust, dovolj ga še imam,« se je odločil Janez.

»Vseeno vam svetujem, da se pomenite s tehničnim direktorjem, ker ima z vami verjetno kakšne načrte. Prav on je bil med tistimi, ki je najbolj vztrajal pri tem, da ste primerni za Jelje. Pa še oseben nasvet, če dovolite. Leto, dve in nihče več se vas ne bo spomnil. Spet boste lahko dobili delo, ki vam ustreza. Tam boste tudi imeli časa na pretek in se lahko dodatno izobražujete. Vpišite se v kakšno delovodsko šolo ali srednjo tehnično, saj niste še tako stari; pol delovne dobe je še pred vami.«

Janez je nagrbančil čelo, nekaj zamrmral, kar naj bi bilo podobno pozdravu in odšel. Pred zgradbo je obstal. Tam je bilo nekaj dreves in pod enim je bila klop. Sedel je nanjo. V glavi mu je razbijalo in pod pazduhama je začutil pot, ki se je hladno razlival po koži. Kar nekaj časa je trajalo, da se je za silo umiril. Način, kako so se ga hoteli odkrižati, se mu je zdel omalovažujoč, čeprav je moral priznati, da je imela direktorica po svoje prav. Najbolj pa ga je žrlo, da nima nobene izbire več. Zavod za zaposlovanje je bil poln tehnološkega presežka, kot so zdaj pravili delavcem brez zaposlitve. Popolnoma se ga postavili na stranski tir, njega, ki je toliko dal na samoupravljanje, na odločanje delavcev, predvsem delavcev. Nikogar ni imel, če izvzame okajenega Petra, da bi mu bil v kakšno oporo, pa če bi bila še tako majhna. Ne, saj se ni kesal. Ni mogel ravnati drugače pa pika.

Trudno, kot bi imel celo desetletje več na grbi, je vstal, da bi odšel domov, a se je v hipu premislil in zavil nazaj v zgradbo. Ko je bil že enkrat tu, je hotel govoriti še s tehničnim direktorjem.

Tudi tehnični ga je sprejel, si ga z zanimanjem ogledal in bil ves prijazen z njim. Da, zanj se je zavzel sam, ker ve, da je pošten človek, in so ga grdo izigrali. Kaj več kot mesto v Jelju pa tudi on ni mogel priskrbeti. Da, res je, da ima z njim posebne načrte, ki pa so za zdaj še skrivnost. Samo zaupa naj mu in ne bo se kesal. Nekaj dni naj počiva in dobro premisli. Tudi Jelje naj si ogleda, in prijazne domačine.

Janez je poznal leporečje, kakršno uporabljajo vodilni, zato ga je le na pol poslušal. Zanj je odhod v Jelje še vedno pomenil isto – poraz, izločitev iz bližine dogajanj, izgnanstvo v zakotno vas. Nekaj je sicer imel prihranjenega in s podporo za brezposelne bi se prebil skozi kako leto, a šlo je tudi za delovno dobo. Ni bilo kaj, postavili so ga pred zid. A kdo? Kot bi se vsi zarotili proti njemu, čeprav ni rekel niti ene neresnične besede. Tu je bilo mesto, ki se ga je navadil. V njem je bilo vsaj nekaj prireditev, od kulturnih do športnih, da si lahko koristno izrabil prosti čas. Tam je bilo Jelje, vas, iz podobne je nekoč zbežal. Saj ne, da ne bi imel lepih spominov na mladost, kljub revščini, a tam ni videl nobene prihodnosti. Pa zdaj jo tudi ni imel. Drugo mesto? No, težko bi se privadil.

Z zatrdilom, da bo v nekaj dneh povedal svojo odločitev, se je poslovil in odšel domov.

●

Milan Ravnik po stroki ni bil najbolj primeren za tehničnega direktorja gradbenega podjetja, a je imel nadpovprečne organizatorske sposobnosti, s katerimi je nadomestil pomanjkanje strokovnega znanja. Za strokovna vprašanja je imel pri roki druge ustrezne službe v podjetju, ki jih je znal dodobra izkoristiti. Prav so mu prišle tudi zdaj, ko je večji del službenega časa porabil za načrtovanje majhne hidroelektrarne.

Nekaj podobnih central je že obratovalo in Milan si je skoraj vse ogledal, vpraševal o prednostih in pomanjkljivostih, o optimalni primernosti glede na moč in investicijske stroške.

Gradnjo malih elektrarn v zasebni lasti je družba v zadnjem obdobju spodbujala, ker je zmanjkovalo denarja za večje naložbe v elektrogospodarstvu – posebno še po veliki naftni krizi, ko so bile vse centrale na pogon z naftnimi derivati nerentabilne.

Takšno centralo si je lahko privoščila bolj napredna vas, ki je imela v bližini dovolj vode. Tudi iznajdljivi premožnejši posamezniki so si jih naredili, običajno ob svojih žagah in podobnih napravah, kjer je bila, predvsem v planinskem svetu, voda od nekdaj pogonsko sredstvo. Manjše centrale so bile tudi ob mnogih vikendih, služile pa so zgolj za lastne potrebe. Prednost večjih central je bila, da je energijo, ki je ni porabil posameznik, z odprtimi rokami odkupilo elektrogospodarstvo. Zastarela industrijska tehnologija je namreč porabila ogromno energije na enoto proizvoda, pa tudi gospodinjstva so bila opremljena s prav tako zastarelimi električnimi napravami, tako da električne energije ni bilo nikoli dovolj.

Milan je, iznajdljiv kot je bil, takoj videl možnost lahkega zaslužka, ki bi mu vrnil del samostojnosti, izgubljene s preračunljivo poroko z dekletom iz »boljše družine«.

Da bi načrt uspel brez večjih problemov, je h gradnji pritegnil še štiri druge vplivne može iz mesta, ki so priložnost zagrabili z obema rokama. Niso si pretirano belili glave o ideološki sprejemljivosti takega načina služenja denarja. Tako je zdaj že imel v svoji pisalni mizi vse potrebne načrte, soglasja in dovoljenja. Najbolj se je namučil s krajevno skupnostjo v Jelju, katere predsednik je bil stric Jasne Podrekar. Na njeno ime se je vse glasilo, ker je bila pač lastnica zemljišča. To pa je Milan njenemu stricu modro zamolčal, ker bi poleg vodovoda za krajevno skupnost nedvomno zahteval še kakšno osebno korist. Kljub temu, da je Milan iz mesta, je dobro poznal prislovnično kmečko premetenost in je z njo tudi računal brez podcenjevanja.

Nadaljevanje prihodnjič

Delavska enotnost	STOJALO	PREGLEDNICA	BORIŠČE V CIRKUSU	MAKED. PESNIK IN ESEJIST (KOČO)	ŠPANSKO ŽEN. IME	AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	SVETOVALEC, UČITELJ, VODNIK	HOMERJEV EP	SPRETEN VOJSKOVODJA
NADIMEK DJURA PUCARJA						BAJKA O BOGOVIH / TONE DOLINŠEK			
JUŽNOITALIJANSKI LJUDSKI PLES									
UČBENIK ZA UČENJE BRANJA									
»BELI« ŠPORT / BRIT. OTOK V IRSKEM MORJU						KRADLJIVEC / BOGASTVO GOZDOV			
					MESTO V SEVERNI ITALIJI / DODATEK K JEDEM				

Delavska enotnost	VRTEČI SE DEL ELEKTROMOTORJA	TROPSKA PAPIGA	OSVEŽILNA PIJAČA / KEMIJSKI ELEMENT (K)					STARORIMSKI POZDRAV	KOPE BLOKOV NA LEDENIKU / JUNAK BULJBA					
SEV. AMER. MALI MEDVED (KRZNO)						TRAVNIK OB VODI	GORA SAMOSTANOV V GRČIJI / KORALNI OTOK					GL. MESTO PERUJA	PSEVDONIM FR. PISATELJA GARYJA	NEMŠKI FILOZOF (IMMANUEL)
RATAR, POLJEDELEC					FR. POLITIK, KOLABORACIONALIST / SADNA PIJAČA						LOŠČILO / OKRASNA PTICA DVORIŠČ			
ZDRAVLJENJE Z MORSKIMI KOPELMI														
REKA V JUŽNI AMERIKI								NEKDANJI KOZAŠKI POGLAVAR						
PARADIŽ, EDEN				CIMA, PAGANJEK				FRANCOSKI FIZIK (FELIX)						

NAGRADNA KRIŽANKA ŠTEVILKA 33

Rešitev nagradne križanke pošljite do 21. avgusta 1990 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 33. Nagrade so: 500,00, 300,00 in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 31

ACIREALE, AKABA, NIKO GRAFENAUER, DROB, TS, KAPLJA, RIN, ČUT, VARI, ELA PEROCI, ESMA, JZ, OSOVINA, IM, SLEME, OPORNICA, MORANA, EKSAMEN, OBAD, PIRC, VOLK, LETALEC, ITALIA, ECO, TLA, JERAJ

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 31

1. Lojze Pajnič, Pipanova pot 31, 61210 Ljubljana-Šentvid,
2. Primož Robič, Gradnikova 8, 64240 Radovljica,
3. Tatjana Polak, Žoherjeva 4, 62000 Maribor

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942.

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, H.c. 310-033
- Naročnina: 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 9 dinarjev
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

ODPRTO PISMO DELAVCEM V SLOVENIJI

Pozdravljeni!

Kaže, da smo tisti, ki želimo živeti od svojega dela, zadnja skrb tudi za sedanje oblasti.

S svojim delom zaslužimo vse manj. Živimo slabo in grozi nam, da bomo živeli še slabše. Vzeli so nam besedo in izgubljamo kruh.

Bojimo se za svojo in usodo bližnjih, za prihodnost svojih otrok. Mnogi med nami bodo ostali brez dela in sredstev za preživetje.

Naš sindikat je doslej opozarjal, kazal rešitve in zahteval od oblasti za delavce človeka vredno življenje. Naleteli pa smo na gluha ušesa.

Zato ponovno zahtevamo:

– da se uveljavijo kolektivne pogodbe, ne da bi omejevali izplačilo plač;

– da se razbremenjevanje gospodarstva pozna tudi neposredno pri višji neto plači;

– da država začne sklepati kolektivne pogodbe za družbene dejavnosti in negospodarstvo;

– da se sredstva, ki smo jih doslej dajali za nerazvite, prelijejo tudi v socialne programe;

– da se ne povečuje posameznikov dodatni prispevek pri zdravstvenih storitvah ali uvaja takšne prispevke v šolstvu;

– da se lahko povečujejo stanarine samo, če se povečujejo tudi plače;

– da prenehajo stečaji podjetij, ki so v plačilno nesposobnost zašla zaradi zgrešene gospodarske politike. Preprečiti je treba množično odpuščanje delavcev in hkrati preprečiti brezpraven položaj odpuščenih;

– da se uresničijo predvolilne obljube, da se bo delovanje države močno pocenilo.

Skupnim zahtevam boste morda v sindikatu dejavnosti dodali še posebne zahteve, ki zadevajo vaš osebni položaj in težave.

Če se vlada ne bo takoj lotila reševanja teh zadev, bomo 10. septembra 1990 pod geslom »ZA MOJE DELO GRE, PLAČO IN PRAVIČNOST« sklicali

SPLOŠNO STAVKO DELAVCEV V SLOVENIJI

Če niste zadovoljni, če se bojite za svoje delo in prihodnost, če se strinjate z našimi skupnimi zahtevami in če verjamete, da le složni in solidarni lahko kaj dosežemo,

se nam pridružite.

Stavkali bomo dostojanstveno, na delovnih mestih, v delovnih oblačilih in brez nasilnih dejanj.

Stavka je vaša ustavna pravica, zato jo izrabite za plemenite cilje in podporo skupnim zahtevam. Vaša pravica pa je seveda tudi, da se stavke ne udeležite. V tem primeru vas prosimo le, da solidarnost z večino pokažete tako, da stavke ne motite kot stavkokazi. Stavkajoče pa bomo zavarovali z vsemi pravnimi sredstvi.

Prepričani smo, da bomo v času, ki prihaja, imeli samo takšne pravice in toliko, kot si jih bomo izborili. Nihče nam ničesar ne bo podaril.

Ne želimo se ukvarjati s politiko. Hočemo zavarovati svoje člane, in ker smo v večini, s tem tudi vse delavce v Sloveniji.

Tvoj sindikat
in stavkovni odbor
Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

V Beogradu nič novega

Ante Marković se še naprej spreneveda. Potem ko je vsakomur v tej državi jasno, da je Jugoslavija politično mrtva skupnost, ki jo drži skupaj le še upanje na novo, pravičnejšo in po meri vsakega naroda enakopravnejšo ureditev, zvezni premier mirno postavlja temelje za novo federalno ureditev. O tem zelo prepričljivo govori včerajšnja seja zvezne vlade in pa novinarska konferenca, na kateri je Ante Marković po nojevsko govoril, kako so »oni«, torej on in ZIS, s sprejetjem predloga 25 dopolnil k zvezni ustavi in sprejetjem nekaterih temeljnih reformnih zakonov »odprli prostor za revolucionarne spremembe v strukturi jugoslovanske družbe«. Kje so meje tega sprenevedanja?

Najprej je treba reči, da je Ante Marković bolj ali manj le še napol legitimen predsednik zvezne vlade. Mandat za predsednika je namreč dobil še v času enostrankarskega komunističnega režima v Jugoslaviji, ki pa ga danes v Sloveniji in na Hrvaškem ni več, kmalu pa se utegne to zgoditi tudi v preostalem delu Jugoslavije. Kljub temu, da ni moč zanikati pozitivnega prispevka predsednika zvezne vlade k nastajanju razmer za tržni način gospodarjenja in s tem za politično demokracijo v vseh delih Jugoslavije, se nikakor ne moremo izogniti vtisu, da zdaj Marković z vsiljevanjem svoje jugoslovenarske vizije objektivno stoji na strani »edine integrativne« jugoslovanske nacije, ki je na čelu s Slobodanom Miloševićem še vedno docela komunistično nastrojena. Seveda ni moč trditi, da imata z Miloševićem isti cilj, gotovo pa s svojim ravnanjem oba preprečujeta nastanek nove konfederalne jugoslovanske pogodbe.

Ante Marković je na vprašanje dopisnika AFP – kako bodo dopolnila sprejeta glede na razpustitev skupščine Kosova? odgovoril, da tudi to sedaj preučujejo! Samo to in nič drugega. Nobene besede obsodbe ali komentarja. Če na drugi strani razmišljamo o sklepih in obsodbi zveznega zbora slovenske deklaracije o suverenosti, potem je na dlani, da poteka v Beogradu še naprej vse po starem, da se v isti sapi, ko se govori o »revolucionarnih spremembah v strukturi jugoslovanske družbe«, prav nemarno pristaja na prevlado srbskega komunističnega režima, kar seveda nima nič skupnega z iskrenimi željami po novi pogodbi med jugoslovanskimi narodi. Po vsem tem ne moremo reči nič drugega kot to, da je Ante Marković v bistvu ambivalentna osebnost, ki si na političnem področju zatiska oči pred spremembami, ki jih je sam spodbudil na gospodarskem.

Prav v tej luči pa lahko gledamo tudi na ustanavljanje njegove Zveze reformnih sil Jugoslavije, ki ni nič drugega kot Markovićev poskus, s katerim si poskuša zagotoviti novo legitimnost. Se pa pri tem ne zaveda, da je to poskus zamenjave ene hegemonije z drugo? In mirno lahko zapišemo, da se bo Marković šel to igro lahko samo do parlamentarnih volitev v Srbiji. In potem? Potem se bo hočeš nočeš iz jugoslovenarja prisiljen spet spremeniti v Hrvata. In samo takšen si bo lahko iskal svojo novo nekomunistično legitimnost predsednika neke vlade.

Ivo Kuljaj

Pravkar izšlo!

SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO
s komentarjem in

SINDIKALNO VARSTVO DELAVSKIH PRAVIC v novi knjigi-priročniku za delo sindikalnih zaupnikov

Vsebina:

- splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo
- komentar
- zasnova celovitega sindikalnega varstva delavskih pravic, pravila in navodila za delo sindikalnih zaupnikov, pregled zakonskih odločb o vlogi sindikata pri uveljavljanju in varstvu delavskih pravic.

Cena 25,00 din
Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 321-255, 310-033.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____ izvodov priročnika SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO s komentarjem in SINDIKALNO VARSTVO DELAVSKIH PRAVIC po ceni 25,00 din. Naročeno pošljite na naslov: _____

_____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Naročeno dne: _____ Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig _____ Podpis naročnika _____
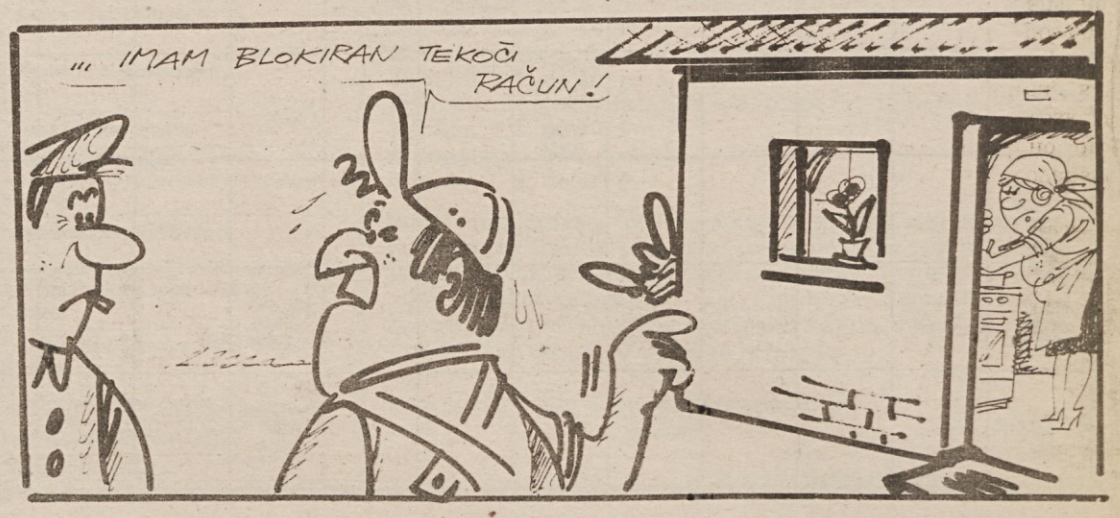
LIPE SVEDER: PASJI DNEVI